

PENGEVIRKE

Tidsskrift for ny bankkultur – Utgis av Cultura Bank og Merkur

nr. 4 · 2010

A group of young people, mostly women, are shown from the chest up, looking upwards and shielding their eyes with their hands. They are outdoors, and the background is a bright, slightly hazy sky. The woman in the center foreground is wearing a patterned cardigan and glasses. To her left, a woman is wearing a blue and grey patterned sweater. To her right, a woman is wearing a green t-shirt with a white graphic. The overall mood is one of looking towards something hopeful or distant.

Et godt liv uten olje
Endring gjennom dialog
Unge verdensborgere under åpen himmel

Tema:

Endringer

Endringer

Av Arne Øgaard

Vi håper at noe skal skje. Vi håper at mektige politikere skal vedta avtaler som kan skape rettferdighet, redde klimaet, redde artsmangfoldet og sikre at alle både i nåtid og framtid får tilgang til mat og rent vann. Det kan virke som om dette arbeidet står stille, men vi kan likevel ikke gi opp. Som velgere må vi være villige til å støtte de mest handlingsdyktige politikerne.

Som individer og medborgere kan vi også undersøke hvordan vi selv kan bidra til at noe skjer. Det finnes i dag mange enkeltmennesker som gjør viktig arbeid på en rekke ulike områ-

der. Det finnes også mennesker som går sammen i større grupper med intensjon om å stake ut en ny kurs. Eksempler på dette er Camphill-landsbyer, økolandsbyer og det som kalles Transition Towns. I Danmark er de første skritt tatt i retning av disse siste.

Mange forsøk på samarbeid har strandet som en følge av manglende evne til dialog, selvinnsikt og andre ferdigheter som kreves i et slikt arbeid. Skal vi oppnå endringer av betydning må vi derfor jobbe på tre plan, både politisk, med konkrete prosjekter og med vår personlige utvikling.

I Merkur sker udlån på baggrund af såvel økonomiske som etiske, sociale og miljømæssige vurderinger. Ved at finansiere projekter ud fra disse kriterier ønsker Merkur at påvirke samfundsudviklingen i en bæredygtig retning. Mange af Merkurs låneprojekter har inspireret andre og givet impulser til videre udvikling. Merkur ønsker således med sit virke at række udover den umiddelbare finansiering og virkeliggørelse af konkrete initiativer. Omkring 17.000 privatkunder, virksomheder, foreninger og institutioner har på dette grundlag valgt at benytte Merkur som deres pengeinstitut. I kraft af udlånspolitikken får Merkurs indlånere yderligere mulighed for at øremærke opsparingen til særlige formål, f.eks til økologisk eller biodynamisk jordbrug, økologisk byggeri, vedvarende energi, bæredygtig produktion og handel, økosamfund og bofællesskaber, frie skoler og børnehaver, institutioner for social omsorg, kunst og kulturel virksomhed. Merkur har i øjeblikket en balance på ca. 1,7 mia. kr. Af det samlede udlån udgør de almennyttige, samfundsgavnligt projekter hovedparten. De øvrige udlån er til private – fortrinsvis til boligformål.

Merkur har afdelinger i Aalborg, Århus, Odense og København.

Merkur, Vesterbrogade 40, DK-1620 København V,
Tlf. +45 70 27 27 06,
merkur@merkur.dk, www.merkur.dk

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier, og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egennytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Spesielt kan også nevnes samarbeidet med det europeiske garantifondet (EIF), om en garantiordning for etablerere og småbedrifter. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge.

Cultura har en balance på ca. 440 mill. Nok. Det er 16 medarbeidere på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass,
N-0130 Oslo, Tlf. +47 22 99 51 99,
cultura@cultura.no, www.cultura.no

Innhold

Tema: Endringer

4

Et godt liv uten olje

4

Økosamfunn er levende eksempler
på bærekraftig omstilling

8

Unge verdensborgere under åpen himmel

10

Endringspunkter

12

Endring gjennom dialog

14

Bli en inspirasjonskilde på jobben

16

Smånytt

18

Ashoka samler mennesker som forandrer verden

20

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar:
P. A. Payutto

22

Nytt fra Cultura

24

Leserkontakt

28

Med heklenål som våpen i miljøkampen

30

Aktuelle bøker

32

Kommentar:
Vi lever på kreditt

34

Et godt liv uten olje

I området ved Syltemae Ådal på Sydfyn er Danmarks første Transition Town-initiativ i full sving. Målet er å gjøre innbyggerne mer selvforsynte, slik at de er bedre rustet til den dagen oljeresursene er borte

Av Henrik Platz

I et nybygget halmhus kledd med hvit kalkleire og lerketre, solfanger på taket og store sydvendte vinduer med energiglass møter jeg Mira Illeris og Esben Schultz. Mira og Esben er to av ildsjelene i Danmarks første Transition Town-initiativ. Dette er en ny grasrotbevegelse som arbeider for større bærekraftighet og motstandskraft. De kaller det for Syltemae Omstilling. Navnet skal gi positive assosiasjoner til den vakre naturen i Syltemae Ådal, hvor elven bukter seg gjennom landskapet på Sydfyn.

Mira Illeris og Esben Schultz bor i Den Selvforsynende Landsby ved Vester Skerninge, som ligger i Syltemae Ådal. Herfra driver de sitt eget firma *Lev bæredyktig*, hvor de arbeider med bærekraftighet og permakultur. Sammen med tre andre innbyggere fra lokalområdet i Syltemae har de satt seg som mål om å mobilisere lokalbefolkningen, bedrifter, institusjoner

og skoler for å skape bærekraftighet, lokal motstandskraft og selvforsyning, før den billige ressursen olje tar slutt.

Oljemangel og klimaendringer kan få store konsekvenser for vårt daglige liv, om vi ikke begynner å handle nå. Det er ikke nok å sette energisparepærer i lampene eller ha en ukentlig vegetardag. Det skal langt sterkere og mer gjennomgripende forandringer til for å løse de globale problemene. Og problemene skal løses lokalt i fellesskap. Dette er den grunnleggende ideen i Transition Town-bevegelsen, og på verdensbasis finnes det nå over 300 offisielle slike initiativ.

Den positive visjonen

Klimadebatten er dominert av negative budskap, som mange har blitt immune mot å ta inn over seg. I stedet går vi rundt oss selv og setter oss heller ned og ser på tv, mener Mira og Esben.

Mira Illeris og Esben Schultz fra Syltemae Omstilling og Den Selvforsynende Landsby nyter årets første selvproduserte melon i drivhuset sammen med barna Jelva og Eigil. Foto: Henrik Platz

Den Selvforsynende Landsby

Ideen med Den Selvforsynende Landsby ved Vester Skerninge på Sydfyn er å skape en levende, sosial og økologisk bosetning basert på permakultur og en høy grad av selvforsyning. Det samlede arealet i landsbyen er på 15,5 hektar, hvorav 3,5 hektar går til boliger. På stedet bor det 28 voksne og 32 barn.

Landsbyens innbyggere er bredt sammensatt når det gjelder bakgrunn og utdanning. Miljøingeniør, økologisk bonde, agronom, pedagog, lærer, jordmor, gymnaslærer, forsker på brenselceller, journalist og IT-programmerer er noen av yrkene blant innbyggerne. Og i tillegg bor det førtidspensjonister og studenter her. Flere arbeider deltid, har sin egen virksomhet eller hjemmearbeidsplass for å spare på energien til transport og for å kunne arbeide i nærmiljøet sitt.

Landsbyen fungerer etter kolonihage-modellen. For å flytte inn betaler hver voksen et innskudd på 25 000 kroner i foreningen Den Selvforsynende Landsby. I tillegg betales det 50 000 kroner for infrastruktur (vann, kloakk, strøm, telefon), før man får en leiekontrakt på en tomt på 800 kvadratmeter. Hver måned betaler innbyggerne knapt 1 200 kroner i leie av grunnen, blant annet for et felles lån, som ikke betales tilbake om man flytter. Det er et tak for hvor mye husene kan selges for. Herved sikres det at det bygges billig i landsbyen, og at spekulasjon unngås.

Fellesmåltider og økologisk innkjøpsordning er en del av det daglige livet. Hver voksen er forpliktet til å legge fire arbeidstimer i uken på pass av felles dyr, hagestell, økonomi, delebiler og omvisninger. Dyreholdet består av to melkekuer, fire griser, 12 søyer, 30 høns, to par moskusender som spiser sneglene på grønnsakene samt bier som produserer honning. Grisene lever av kjøkkenavfall og den melken som er til overs fra produksjonen av melk.

Lenker:

- » Syltemae Omstilling – www.syltemae.dk
- » Den Selvforsynende Landsby – www.selvforsyning.dk
- » Foreninger for permakultur: www.permakultur-danmark.dk og www.permakultur.no
- » Kurs og formidling om permakultur: www.levbaeredyktigt.dk
- » Byhagenettverket i København: www.byhavenetvaerket.dk

Vi må skape et positivt fremtidsbilde, som alle kan knytte seg til. Det er et mye mer kraftfullt verktøy enn en hevet pekefinger og dårlig samvittighet, som har preget miljøbevegelsens arbeid gjennom flere tiår:

„Det handler om å skape en positiv visjon og en drøm for fremtiden. Vi skal skape fokus på hvordan det skal bli. Det skal være så konkret at vi kan lukte det, at vi kan høre det, at vi kan se fremtiden for oss. Vi skal konkret forestille oss hvordan vi går ned til det lokale markedet og møter dem som har dyrket frem grønnsakene. Vi skal kunne forestille oss hvor flott det kan bli hvis landbruket vårt ikke bare er store monokulturer og jorder, men hvor det også er skoger og enger, hvor ender og dyr går sammen. Vi skal kunne forestille oss fuglesangen og insektenes summing i stedet for en masse larmende maskiner,“ forteller Mira Illeris fra Syltemae omstillingsinitiativ.

Om det er mange nok av befolkningen i Syltemae og omgivelsene som deler visjonen om et mer selvforsynende og robust samfunn, er det mulig å begynne å bevege seg i denne retningen. Vi har ikke tid til å sitte og vente på politikerne lenger,

mener Mira og Esben. Omstillingen skal skje nedenfra. Så kan politikerne komme med senere. Planen er å utarbeide en fremtidsvisjon med en energireduksjonsplan for år 2030.

Siden januar har Syltemae Omstillingsinitiativ arrangert foredrag og kurs om klimaforandringer og avhengigheten av olje. Fra september arrangeres det workshops i temagrupper, hvor det arbeides konkret med å skape lokal motstandskraft ut fra lokale ressurser og kunnskap, – reduksjon av transport, lokal produksjon av bærekraftige matvarer, lokal valuta og økonomi, lokal og bærekraftig husbygging, fornybar energi og den psykologiske omstillingen.

„Det kom vel 20 mennesker til det første temamøtet i september om lokal, frisk og bærekraftig mat. Det var riktig god stemning med mange ideer og tiltak, som en arbeidsgruppe nå arbeider videre med. Vi har allerede kontakt med rundt 100 mennesker her i vårt lokalområde, hvor det bor ca 5 000 innbyggere. Mange kommenterer det positivt, selv om de ikke har deltatt på møtene. Snart skal vi plante nøttetrær på en sentral plass i landsbyen Ulbølle“, forteller Esben Schultz.

Permakulturelle dyrkningssystemer bygger fornybar dyrking og naturlige mønstre som erstatter monokulturelle systemer. Bunndekket i den nyplantede skogshagen i Den Selvforsynende Landsby illustrerer dette levende prinsippet, hvor flerårige grønnsaker supplerer hverandre i en mangfoldig helhet.
Foto: Henrik Platz

Inspirasjon fra permakultur

I Den Selvforsynende Landsby, hvor Mira og Esben bor, arbeides det ut fra permakulturprinsipper. Her trives mangfoldet i en symfoni av purrer, pastinakk, hokkaido (små gresskar), poteter og persille. Danmarks første skogshage er designet og beplantet med over 40 slags trær og busker med frukt, bær og nøtter. Bunndekket består av flerårige grønnsaker i blandingskulturer inn i mellom hverandre, – rabarbra, asparges, kjøvel, sankthansurt, dagliljer, fioler, klokkeblomster, apotekerkattost, mynte, bronsefennikel og løkplanter av forskjellig slag.

Transition Town bevegelsens initiativtaker Rob Hopkins begynte selv med å bygge sitt eget hus av leire, sand og strå. Han produserer sine egne matvarer og underviser på en toårig utdanning i permakultur. Permakultur handler om å dra omsorg for jorden, dyr og mennesker og skape en rettferdig fordel av ressursene. Permakultur bygger på et helhetsorientert og bærekraftig design av det området man bor i, og det bygger på økologi, kretsløpstankegang og lokal selvforsyning.

„Permakulturelle dyrkingssystemer er enormt robuste i forhold til en kornmark. I en mangfoldig permakulturell hage vil det alltid være noe som overlever et voldsomt regnvær. Ved å innføre skog i et skoglandbruk får vi en kraftig binding av nitrogen i ved og i organisk materiale i jorden. Det skjer en reduksjon av CO₂-utslippet fra traktorer og kunstgjødsel. Og samtidig ligger utbyttet fra skoglandbruket fullt på høyde med utbyttet fra en kornmark. Derfor skal permakulturen løftes ut av de lokale hagene og opp på samfunnsplan“, forklarer Mira Illeris.

Alle skal være med

Innbyggerne i Den Selvforsynende Landsby beregnet i 2007 at de i gjennomsnitt slipper ut 2–2,5 tonn CO₂. I dag er tallet lavere. Også selv om de langt fra har blitt selvforsynende og gjerne vil nå enda lenger. Innbyggerne er nær ved å nå det målet som er satt for hele Danmark i 2050.

Men for Mira og Esben er det viktig at det ikke bare er prinsippene fra Den Selvforsynende Landsbyen som kommer til å prege omstillingen på Sydfyn. Det er viktig at alle innbyggerne blir involvert med sine erfaringer og ideer. Tanken er heller ikke at alle skal være selvforsynte med alt. PC'er skal ikke produseres i hver eneste landsby. Men vi skal i høyere grad i gang med å spise lokalt produsert mat, bruke lokale byggematerialer og ha lokale arbeidsplasser. I byene finnes det for eksempel store uutnyttede muligheter for å produsere matvarer på hustak, på terrasser, i bakgårder og parker, og for å etablere små permakulturlandbruk og skogbruk rundt i opplandet til storbyene.

„Det er ikke nødvendigvis bedre å bo i et bofellesskap enn å bo for seg selv eller i en leilighet inne i byen. Det vi behøver er å omstille livene våre til det mer motstandsdyktige, robuste og bærekraftige. Det blir vi alle nødt til å forholde oss til. Og det behøver ikke å bli et dårligere liv, hvor vi må gi avkall på mange ting. Det kan bli et mye mer innholdsrikt liv, hvor vi møtes i oppgangene, i byområder og i landsbyområder og lærer hverandre å kjenne igjen gjennom å ta et felles ansvar. For vi kan ikke løse disse utfordringene alene, hvis vi er spunnet inn i en struktur hvor vi må kjøre mange kilometer i bil for å komme på jobb og de eneste grønnsakene vi kan kjøpe kommer fra Canada. Derfor skal vi gå sammen,“ avslutter Mira Illeris.

Om Transition Town Modellen

Transition Towns rommer fortellingen om 'den store omstillingen' fra oljeavhengighet til bærekraftighet og lokal motstandskraft.

Av Niels Johan Juhl-Nielsen, cand.scient.adm., Master i Socialt Entreprenørskap og en av initiativtakerne bak Transition initiativet i Danmark

Transition Town-bevegelsen ble startet i 2006 i Tøtnes i England av Rob Hopkins og har med sine 300 initiativer bredt seg til mange land i verden. Transition-modellen arbeider i lokalområdet og er en bottom-up grasrotbevegelse, hvor det etableres relasjoner gjennom et bredt folkelig fundament av så vel radikale økologer som den vanlige befolkningen. Bevegelsen arbeider med kollektive mål og prinsipper med basis i en demokratisk og selvorganiserende struktur. I de lokale fellesskapene inngår en rekke aktiviteter, som omfatter arbeidsgrupper innenfor områder om energi, matvarer, transport og 'den indre omstillingen'.

Bevegelsen jobber gjennom nettverk for å samle, løfte og fremtidsrette spredte enkeltinitiativ. Transition-modellen skiller seg derved fra andre økosamfunns mer isolerte fokus og fra grønne kampanjeorganisasjoners fokus på enkeltsaker (for eksempel kampanjer mot reklame, for regnskogens bevaring, for sosiale hensyn i produksjonen).

Transition Town nettverket tar utgangspunkt i syv prinsipper:

- » Klimaforandringene og kuliminering av oljeproduksjon krever umiddelbar handling
- » Et liv med mindre energiforbruk er uunngåelig, og det er bedre å planlegge for dette, enn å bli tatt på sengen
- » De industrielle samfunnene har mistet motstandskraften og sin robusthet mot energikriser
- » Vi må handle i fellesskap, og det må handles nå
- » Planeten (jorden) muliggjør ikke i lengden det nåværende forbruket og den nåværende vekstøkonomien
- » Menneskene har utvist stor kreativitet i utviklingen av energiforbruket – nå må minst samme kreativitet utvises, når vi endrer retning mot et lavenergisamfunn
- » Hvis vi planlegger og handler i god tid og bruker kreativiteten vår og samarbeider innenfor lokalsamfunnene våre, kan vi skape en fremtid som er rikere, mer tilfredsstillende og mer skånsom overfor jorden, enn den livsstilen vi har i dag.

12 initiativ som inngår i utviklingen av en lokal Transition Town-gruppe:

1. Opprett en styringsgruppe og fastsett oppløsningen av denne fra starten
2. Skap bevissthet rundt sammenhenger
3. Skap grunnlaget
4. Organiser en stor kick-off event
5. Dann arbeidsgrupper
6. Bruk av 'Open Space'
7. Skap synlige praktiske manifestasjoner av prosjektet
8. Skap rammene til den store gjenutdannelsen
9. Bygg broer til kommunen
10. Man skal ære de eldre og deres ferdigheter
11. La det bli til det det blir til ...
12. Lav en plan for å redusere energiforbruket

Lenker:

- » Transition Towns bevegelsens offisielle hjemmeside: www.transitionnetwork.org – last ned her *Grundbog for omstillingsinitiativer* og se hvordan du kommer i gang
- » Rob Hopkins egen hjemmeside: www.transitionculture.org
- » Transition Towns i Danmark: www.transitiondenmark.ning.com
- » En alternativ kommuneplan med en energireduksjonsplan (Tøtnes). www.totnesedap.org.uk
- » Transition Norge: www.transitionnorway.org

Økosamfunn er levende eksempler på bærekraftig omstilling

Økosamfunnene våre er ikke løsningen på alle problemer i verden. Men de kan gi inspirasjon til en bærekraftig omstrukturering av samfunnet vårt

Av Ditlev Hissen, formann for Landsforeningen for Økosamfund (LØS)

I Danmark har vi den tetteste forekomsten av økosamfunn i verden, – i alt ca. 40. Økosamfunnene er en del av *The New We*, som har vokst frem over hele kloden siden 60-årene. Økosamfunn er grupper av mennesker som ønsker en bærekraftig livsform. En livsform som tar ansvar for de sosiale, økologiske og økonomiske utfordringene vi står overfor. En livsform som skaper rammer for det gode liv: Å leve i sunne omgivelser, i et levende og sosialt fellesskap med naboene. Hvor alle generasjoner verdsettes og hvor det er tid og plass til barna. Hvor miljøet er bilfritt. Hvor man kan delta i grønnsaksgrupper, delebilsordning eller i de mange aktivitetene som felleshus og felles ideer byr på.

Vi rekker ut over oss selv

Økosamfunn er vidt forskjellige. Noen legger vekt på det sosiale, andre på det økologiske eller det spirituelle. Alle har de det selvorganiserende og eksperimenterende til felles. På en omvisning i Økosamfunnet Dyssekilde, ved Hundested, ble formålet formulert på denne måten:

1. At husbygging og bosetning er så økologisk og bærekraftig som mulig
2. At landsbyen vår er et sted med plass til personlig og sosial utvikling
3. At noe av det vi gjør, skal komme andre til gagn

Til fellesmåltider og fellesmøter

Økosamfunn handler om å gjenskepe fellesskapet. Her legges det vekt på felles arbeidsdager, fellesmøter, fester og på å treffe beslutninger og håndtere konflikter i fellesskap. Økosamfunnene har forskjellige ting i fokus. For eksempel husbygging, gjeldfrihet, selvforsyning og/eller permakultur (en designstrategi som har naturlige økosystemer som modell for menneskeskapte systemer). Hertha Levefellesskab og Andelssamfundet Hjortshøj, som begge ligger like i nærheten av Århus, har gitt plass til bo- og levefellesskap med arbeidsplasser for utviklingshemmede innbyggere.

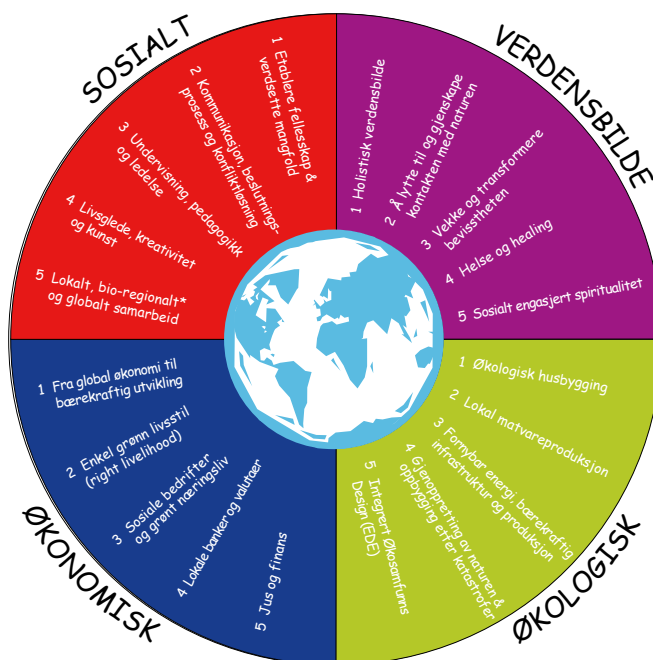
Hvem gjør det bedre?

En undersøkelse i Munksøgård (Roskilde), Svanholm (Skibby) og Andelssamfundet Hjortshøj viser at de tre økosamfunnene har et CO₂-utslipp som utgjør 60 prosent av det danske gjennomsnittet. Forklaringene er bl.a. fornybar energi, energi- og

vannsparing, bærekraftig husbygging, mindre transport og lokal rensning av spillvann.

Findhorn i Skottland har et økologisk fotavtrykk på 50 prosent av det engelske gjennomsnittet. Det skyldes bl.a. at 100–200 mennesker deltar i daglige fellesmåltider, at vaskemaskiner og fryserer deles av flere familier, og at mange velger bort tv'en til fordel for lokalsamfunnets kulturelle aktiviteter.

Det tyske økosamfunnet Sieben Linden har redusert CO₂-utslippet sitt til 20 prosent i forhold til det tyske gjennomsnittet. Reduksjonen skyldes bl.a. at husene er bygget av materialer fra lokalområdet (tre, halm og leire). Solcellene på takene leverer mer strøm enn beboerne selv bruker, og innbyggerne har maks 20 kvadratmeter privat rom per person.

De mangfoldige erfaringer i den globale økosamfunnsbevegelsen er samlet i bærekraftighets-sirkelen. Sirkelen anvendes som beskrivelse for den FN-ankjente utdanningen 'Ecovillage Design Education'.

**) Bioregion: Et geografisk avgrenset område hvor det er mulig å oppnå en høy grad av selvforsyning.*

Lokalisering av produksjon og økonomi

Mange fellesskap har felles innkjøp av basis matvarer. For eksempel en selvbetjeningsbutikk eller et matkooperativ, hvor medlemmene selv fritt kan ta varene de har bruk for. Store økosamfunn har en butikk hvor man kan kjøpe all verdens lekke produkter. Virksomheter oppstår med utgangspunkt i den lokale ekspertisen, – byggevirksomheter, matvareforedling, helse, undervisning, turisme, konsulentvirksomheter, med mer.

Flere økosamfunn er involvert i matvareproduksjon. Noen har en grønnsaksgruppe som dyrker felles jord. Andre er tilknyttet CSA landbruk (community-supported agriculture), hvor fellesskapet kjøper produktene fra lokale landbruk. Ofte gjøres en del av betalingen som en felles arbeidsdag når det skal lukes og høstes.

Store fellesskap som Findhorn i Skottland og Ithaca i USA har en lokal valuta, som kan brukes som betalingsmiddel i virksomheter og institusjoner som er relatert til fellesskapet. Damanhur i Italia, det største økosamfunnet i Europa, har pengeautomater som veksler euro til credito, – den lokale valutaen i Damanhur. Det økonomiske arbeidet er så utbredt at butikker og restauranter opp til 50 km fra Damanhur tar i mot den lokale valutaen.

Et nytt verdensbilde

I mange økosamfunn har beboerne et spirituelt menneskesyn. Her ses mennesket som et åndelig vesen, hvis innerste streben higer etter enhet med en guddommelig essens. I økosamfunnsbevegelsen anerkjennes slik higen, men man har ingen felles metode eller spirituell eller religiøs retning.

Spiritualitet kan hjelpe oss til å skjerpe bevisstheten rundt hvordan vi behandler oss selv og hverandre. Man kan si at det ligger en etikk i det spirituelle, som handler om nærvær og samspillet vårt med hverandre, med naturen og det som

Lenker om økosamfunn

- » Global Ecovillage Network (GEN): www.gen.ecovillage.org
- » Utdanning i Økosamfunn: Gaia Education – www.gaiaeducation.org
- » Landsforeningen for Økosamfund (LØS): www.losnet.dk, Tlf.: 2213 6020 Mail: info@losnet.dk
Økosamfund i Danmark 2009 (3 dvd'er med film og tekster om danske økosamfunn, LØS og GEN + film om hver av bærekraftighetssirkelens 20 temaer) selges for 150 kr.
- » Stiftelsen Norske Økosamfunn: www.okosamfunn.no

er større enn oss selv. Uttrykksformene er mangfoldige: Fra rituelle danser, årstidsfester, fellesmeditasjoner til seremoniene i Temples of Humankind (templer hugget ut i fjellene), som har en sentral rolle i Damanhurs sosiale og spirituelle liv.

Uansett om det spirituelle er et felles eller et individuelt anliggende, har økosamfunnene det fellestrekket at de er sentre for forskning og demonstrasjon av en bærekraftig livsstil, som inneholder løsninger på de utfordringene samfunnet vårt står overfor.

Økosamfunnsbevegelsens fremtidige utfordring blir å etablere et tettere samarbeide mellom økosamfunnene og de mange fellesskap, virksomheter og organisasjoner som på forskjellig vis arbeider for bærekraftig omstilling. Samarbeid, handel og utveksling skal føre til etablering av bærekraftige infrastrukturer, som kan inspirere flere til å omstille livet i en bærekraftig retning.

Dette huset i økosamfunnet Si-e-ben Linden i Tyskland er bygget av gjenbruks- og lokale materialer. Det er brukt et minimum av maskindrevet verktøy. I front presenterer Ecovillage-Design-studenter praktiske prosjekter innen utdannelsen sin.

På en maleworkshop med billedkunstner Mark Stolk ble maleriene samlet i bildetårnet "Tower of Hope". Bildene handler om de unges visjoner for fremtiden. Fred, frihet, tro, kommunikasjon, omveltning, tålmodighet og åpenhet overfor det ukjente og nye er gjennomgående temaer.

Foto: Evelien Schoondergang, Holland.

Unge verdensborgere under åpen himmel

I august var 47 ungdommer samlet i ti dager ved en internasjonal ungdomsleir i landsbyprosjektet Åbakkehuse på Sydsjælland. Leiren ble en tankevekker og ga deltakerne nytt håp for fremtiden

Av Anneline Møller Sutcliffe, innbygger i Åbakkehuse, og Tine Schmidt, styreformann i Åbakkehuse

Byggeforeningen Åbakkehuse i Mern på Sydsjælland har siden 2006 arbeidet for å virkeliggjøre visjonen sin om et levende nærmiljø for mennesker i alle aldre. Åbakkehuse søker bevisst å sette den nære verden i et større perspektiv, og de har jobbet mot å etablere kontakt med andre landsbyprosjekter både i Danmark og rundt i verden.

Mange i Åbakkehuse arbeider profesjonelt med barn og unge og har selv barn. Så det er naturlig å involvere barna aktivt i etableringen av livet i landsbyen. Blant annet er det investert tid og krefter i å skape et felles rom for barna, hvor alle er velkomne. Rommet heter Den Blå Paraply, og her arrangeres familiemiddager, aktivitetsdager, sportsaktiviteter, barnekafé, barnekor og workshops for voksne om livet i barneårene.

„Å være ung i dag er ikke enkelt.

Forandringene skjer så raskt, og det er en ny tid. Den unge generasjonen skal håndtere konsekvensene av det som vi som menneskehet har ført det til, på godt og vondt. Det er en tid som umiddelbart synes å gi stor valgfrihet mellom et enormt tilbud av muligheter. Men gjør det de unge mer frie, og hvordan forvalter de unge denne muligheten? Som voksne har vi her en forpliktelse overfor den unge generasjonen til å komme dem i møte. Ikke med angst og mistro eller fordi vi er nødt til det, men fordi vi ønsker at de skal blomstre og gro“, sier Ann Westergaard, stifteren av Den Blå Paraply og innbygger i Åbakkehuse.

I august dannet Åbakkehuse og Den Blå Paraply rammen om den internasjonale ungdomsleiren One World Youth Gathering 2010. Et av hovedformålene med prosjektet er å skape rammene for at unge skal oppdage, utforske og utvikle toleranse overfor andre mennesker og andre kulturer og dermed bli mer bevisst på den kulturen de selv har med seg. En oppdagelsesferd innen verdensborgerskap i vår globale tid, hvor kommunikasjon og forståelse for andre spiller en avgjørende rolle.

Ungdomsleiren ble en tankevekker/øyenåpner

One World Youth Gathering 2010 har fått støtte fra EU-programmet *Aktiv Ungdom* og er den fjerde årlige internasjonale ungdomsleiren med fokus på unge som verdensborgere. Årets leir er blitt til i et samarbeid mellom ungdomsorganisasjonene Gemma Blu Association fra Italia, Shalom Template Movement fra Israel, The Pendragon Movement fra England og Den Blå Paraply fra Danmark. Leiren ble litt av en tankevekker for deltakerne:

„Vi har behov for å forstå bakgrunnen for tradisjoner og se at til syvende og sist er vi alle sammen først og fremst mennesker. Forskjellen er der bare når vi tror at det er en forskjell“, sier Adrian på 19 år, som bor i Danmark, men har røtter i Ecuador.

Adrian deltok i leiren sammen med de 47 andre unge fra Italia, Danmark, Wales, Holland, England og Israel. Adrian forteller videre:

Musikeren Kenneth Agerholm laget en bedags musikalsk workshop med de unge, og det kuliminerte med en konsert for alle Åbakkehusets beboere og naboer i Mern. Foto: Evelien Schoondergang, Holland.

„Vi har en hel verden som vi kan hente styrke og visdom fra, som inspirasjon til å håndtere fremtiden. Men jeg er redd for at utviklingen skjer så raskt at vi ikke kan håndtere det. Dermed kan vi gruppere oss i leire og utelukke oss fra de fantastiske mulighetene som ligger i å møte nye mennesker.“

På den israelske siden deltok en ung beduin som representant for et mindretall og en annen kultur i Israel. I leiren deltok også italienske Lorenzo og Sophie med Downs syndrom. De inspirerte til varme og omsorg og klarte trygt å inngå i aktivitetene på like fot med alle andre. Også for Eline, 16 år og fra Holland, har leiren gitt stoff til ettertanke:

„Ungdomsleiren har forandret noe i meg. Jeg kan se det vakre ved et enkelt liv uten pc og tv, hvor man bare er sammen med mennesker som man liker. Da jeg kom hjem, slo det meg hvor mange negative ting folk tenker på hele tiden. Leiren har vist meg på hvilken underlig måte vi lever i dag, og at det er noe vi må forandre på i fremtiden. Selv om vi ikke forstår hverandre med en gang, og kanskje tror at vi aldri kan bli venner, så oppdager man etter hvert at det er noe man liker i alle.“

Fremtiden for de unge

One World Youth-leiren 2010 har gitt Åbakkehusets innbyggere inspirasjon til å fortsette det internasjonale arbeidet med unge. Også blant de unge selv er det spontant etablert et nettverk, og det kommuniseres energisk på Facebook og Skype:

„Det er tydelig at de unge finner stor glede i å være sammen, og at de ønsker å fortsette å holde kontakten med hverandre. Det har inspirert oss til å tenke i internasjonale workshops med spesifikke områder som musikk, kunst, arkitektur og design. Vi har også planer i støpeskjeen om å samle fagfolk som arbeider med unge rundt om i verden til et internasjonalt seminar. Og så kunne det være spennende å bidra til at en internasjonal tenketank for unge ble samlet, hvor vi spør de unge om hvordan de vil gripe noen av tidens store utfordringer an. Unge har nemlig evnen til å tenke utenfor boksen“, forteller Ann Westergaard fra Åbakkehuse.

Endringspunkter

Vi vil at noe skal skje. Men hvordan kan vi til en hver tid best bidra til de endringene vi ønsker?

Av Arne Øgaard

Verden er i kontinuerlig forandring, men ikke alle forandringene er slik vi helst håper at de skal være. Mange av oss vil derfor gjøre en innsats for miljøet og for større rettferdighet. Det viktige spørsmålet blir da hvor vi best kan sette inn kreftene slik at noe virkelig skjer. Selv om motivasjonen er høy er det ikke nok med gode ønsker og sterk vilje. Det gjelder å finne arbeidsområder hvor det er mulig å skape konkrete forandringer. Slike områder kaller jeg endringspunkter, og de vil alltid variere ut fra den situasjonen verden til en hver tid befinner seg.

Cultura som eksempel

Cultura Sparebank er i dag i jevn vekst, men jeg er usikker på om det hadde vært mulig å starte en slik bank i Norge i dag. Jeg kom med i det forberedende arbeidet tidlig på 80-tallet og det var da to forutsetninger som gjorde det mulig å starte denne banken. Den første var at det fra slutten av 60-tallet hadde skjedd en viktig oppvåkning i store deler av befolkningen. Mange ble opptatt av den globale urettferdigheten og fikk en økt bevissthet om miljøødeleggelser og rovdrift på ressursene. Mange ble også opprørt over hvordan multinasjonale selskaper var i ferd med å overta styringen i den globale økonomien og av hvordan ensidig tro på økonomisk vekst og grådighet preget både økonomer og næringslivsfolk. Disse forholdene gjelder

fortsatt. Ut fra dette perspektivet er det fortsatt mulig å få oppslutning om en bank som bevisst kanaliserer penger inn i en sunnere samfunnsutvikling. En bank hvor innskyterne får vite hva pengene deres gjør nå de ikke selv bruker dem, og hvor banken kan være stolt over de prosjektene den låner ut pengene til.

Den andre forutsetningen for at banken ble til, var at en tilstrekkelig stor gruppe mennesker var villige til å være fødselshjelpere. Mange engasjerte seg i studier av økonomi og samfunnsforhold, en mindre gruppe gjorde det omfattende arbeidet det var å forberede det juridiske og de aktuelle søknadene, noen frigjorde seg fra annet arbeid for å bli bankmedarbeidere, men det mest avgjørende var at et tilstrekkelig antall mennesker stilte opp når grunnkapitalen på minst 8 millioner skulle reises. Det var et betydelig beløp på den tiden og ingen kunne vite sikkert hvordan arbeidet ville gå. De som kjøper egenkapitalbevis i dag, vet at banken faktisk finnes og kan vurdere dens erfaringer og regnskapstall.

Jeg tror at en viktig grunn til at det lot seg gjøre å samle denne kapitalen ved bankens dannelse, var at det hele gikk ut fra en fellesskapsfølelse. Vi var en gruppe mennesker som hadde en opplevelse av at dette var vårt prosjekt og at det var viktig at vi sammen gjorde noe konkret på det økonomiske området.

„En hver tid har sine muligheter. Det nytter ikke å mimre nostalgisk over fortiden. Men hvordan kan vi finne nye endringspunkter?“

Foto: Mikkel Østergaard

Denne graden av gruppefølelse finnes ikke på samme måte i dag, menneskene blir mer og mer individuelle. Muligens er det annerledes i Danmark enn i Norge, men her nord er det ganske åpenbart at mye har forandret seg, også innenfor det antroposofiske miljøet som etablerte Cultura Sparebank. Som frie individer ser mange det som viktig å bruke Cultura, men jeg tviler på at bankens mange brukere og medarbeidere opplever den samme gruppefølelsen som vi hadde i pionerårene

Nye muligheter

En hver tid har sine muligheter. Det nytter ikke å mimre nostalgisk over fortiden. Men hvordan kan vi finne nye endringspunkter? Det viktigste må være å interessere seg fordomsfritt for det som skjer i verden. Vi må stille spørsmål om hva som egentlig foregår og prøve å se bak de ensidige fremstillingene som media ofte gir. En norsk mediekritiker hevder at det uvesentlig får stadig større plass, og dermed må vi selv stille spørsmål om hva som er det vesentlige.

Skal vi kunne gjøre noe må vi selvsagt også ha en godt utviklet selvinnsikt. Vi må fordomsfritt betrakte oss selv og vurdere våre evner og forestillinger. Vi må spørre oss selv om hvem vi er og hvilke impulser som er vesentlig for oss.

Den norske økonomen Leif Holbæk-Hanssen la i sine foredrag vekt på at vi måtte prøve å finne oss selv ikke primært ved å skue innover, men ved å være oppmerksom på de mulighetene som hver dag dukker opp i våre liv. Tar vi utfordringene eller lar vi dem passere forbi? For Holbæk-Hanssen var

det åpenbart at også det som møter oss er en del av oss selv. For andre er dette en fremmed tanke, men det kan utvilsomt være mer inspirerende å ta fatt på utfordringer hvis vi anerkjenner at det ikke er tilfeldig at de dukker opp. Uansett hva en måtte mene om dette, har alle mulighet til å se seg om etter aktuelle endringspunkter, det vil si de mulighetene vi selv har til å bidra til at det skapes forandring.

I dag finnes det en omfattende kritikk av frimarkedsøkonomien, grådighetskulturen og alt annet som skaper urettferdighet og miljødeleggelser. Kritikk har selvsagt verdi, men når det meste av energien brukes på å kritisere og svært lite brukes på å finne mulighetene til endring, vil kritikken være til liten nytte. Et viktig endringspunkt er derfor å få større fokus på konkrete handlinger til forandring.

Det materialistiske verdensbildet virker også som en sterkt begrensende faktor, men en svermerisk spiritualitet gir ikke større muligheter. Å arbeide fram en virkelighetsnær helhetsforståelse er derfor en utfordring. Tidligere har det vært vanskelig å oppnå fremgang i dette arbeidet, men kanskje er det 'åndelig klimaet' nå bedre for en slik innsats?

I våre liv vil det være ulike muligheter til å gjøre konkrete endringer både i forhold til vår livsstil, vår familie, gjennom vårt daglige arbeid, i vårt nabolag, forhold til ulike minoriteter osv. Men det er samtidig klart at de største endringene vil kreve at vi aktivt kan samarbeide med andre. Et samarbeid vi i dag må oppsøke som frie og selvstendige mennesker.

Endring gjennom dialog

Dialogen er så godt som borte i media og i vårt politiske liv. Der handler det om å spisse konflikter, og det er kortsiktige interesser som teller. De fleste av oss lengter etter at noen tar ansvar for de gode samtalene, der man kan si hva man mener uten å bli hengt ut. Norsk Dialog arbeider for å få dialogen inn i samfunn og næringsliv

Trond Parelius Johnsen i samtale med Jannike Østervold

„Den store forskjellen er hvordan du føler deg etterpå,“ sier Trond Parelius Johnsen. „Etter å ha deltatt i et dialogmøte føler jeg at jeg har vært med på noe som er større enn meg selv. En heftig diskusjon oppleves veldig annerledes. Du kan ha ‘vunnet’ diskusjonen, men går derfra med en helt annen følelse, kanskje du innerst inne ikke engang har det noe godt med deg selv.“

Trond er leder for det nystartede kompetansesenteret *Norsk Dialog*, som arbeider for å fremme bruk av dialog og dialogiske metoder. Det er ikke så enkelt for en som ikke er inne i begrepsapparatet å få tak på hva som er forskjellen på en dialog og en frisk diskusjon, hva kjenne-tegner dialogen som metode?

„Vi er ikke så opptatt av presise definisjoner, selv om man finner et forsøk på det på våre nettsider. Helge Svare har formulert det som en samtale i gjensidig åpenhet og velvilje. Vi strekker oss mot et felles mål og finner ut av det sammen. Dialogen handler mer om å lytte enn om å snakke. Det er mer en læreprosess enn en formidlingsprosess, mer en øvelse i refleksjon enn argumentasjon. Du tar deg kanskje tid til å lytte på noe du normalt har villet kvele og får derved ny innsikt.“

„Du kan oppleve at du faktisk oppnådde mer for deg selv og belbeten når du greier å holde munn.“

Trond Parelius Johnsen

Forskjellen mellom dialogen og debatten er at dialogen favner større ulikheter, endog konflikter. Mens debatten i sitt vesen er reduksjonistisk er dialogen utvidende.”

Tenk 20 år fremover

Trond mener at dialogen kan være et viktig verktøy i bedrifters strategiarbeid og at det kan også ha store økonomiske konsekvenser å neglisjere den. „De fleste endringsprosesser er finans- eller strukturstyrte, men svært få av bedriftene oppnår

den forventede effekten av omorganiseringer og fusjoner, og så mye som 2/3 av alle endringsprosesser mislykkes. Jeg tror at hvis man hadde benyttet reell dialog tidligere i prosessen, ville det ha sett annerledes ut,“ sier Trond. ”Jeg vil påstå at en ledergruppe i en organisasjon som har en dialog omkring hvor de vil være om 20 år oppnår noe helt annet enn om man bare tar utgangspunkt i dagens

marked. En strategiprosess blir oftest en diskusjon om å fordele knappe ressurser, mens hvis man løsriver seg fra hverdagen og ser et par tiår fram, klarer man å fravriste folk meninger og holdninger som ikke kommer fram når en bare diskuterer med utgangspunkt i dagens markedssituasjon.”

Trond Parelius Johnsen

Fra dialogmøte. Møteleder Trond Parelius Johnsen og Henrik B. Tschudi. Foto: Astrid Bjerke

Dialoggruppe i arbeid. Foto: Astrid Bjerke

Fra dialogmøte i regi av Norsk Dialog. Kunsterisk speiling av en annen gruppes presentasjon. Foto: Astrid Bjerke

Viktigst å kunne holde munn

Må man kunne mye på forhånd for å bruke dialog som verktøy? spør vi.

Trond mener at det ikke er nødvendig, men som med andre ferdigheter blir man flinkere til å gjennomføre dialogprosesser med trening. Og det finnes noen triks. Det er lurt å ha en gjenstand som en kan holde i hånden, en 'talestav'. Den som holder gjenstanden har ordet, de andre holder munn. Trond deltar selv i en dialoggruppe med andre siviløkonomer, der de gjennom 8 år har bearbeidet ulike temaer og gjennom dette lært mye om både temaene og hverandre. Også der har han erfart at diskusjonen noen ganger kan gå over stokk og stein. Da krøller han sammen et papirark, lar det være 'talestav' og opplever at det senker seg en ro over gruppen.

„Og dette er noe av det aller viktigste jeg har lært,“ sier Trond: „Du kan oppleve at du faktisk oppnådde mer for deg selv og helheten når du greier å holde munn. Hvis noen sier noe du virkelig er uenig i, vil en god tilnærming være å si: 'Fortell meg mere om det', i stedet for å sette i gang med motargumentene. På den måten får du innsikt i hva som ligger bak andres vurderinger og meninger!“

Han fortsetter: "Min kone deltar også i en dialoggruppe, der har de ikke forhåndsbestemte temaer, men tar en runde rundt

bordet med 3 setninger om hvor den enkelte er akkurat nå. Og da opplever de at det utkrystalliserer seg et ord eller tema som blir hengende igjen i luften, og dette arbeider de så videre med i den dialogiske prosessen. Det blir næring til sjelen av slikt!"

Politiske motstandere enige om langsiktige mål

Boken 100-års målene forteller om prosesser og refleksjoner hos dem som arbeidet i dialoggrupper for å formulere mål for det norske samfunnet i et hundreårsperspektiv. En interessant observasjon var at det ikke var så stor forskjell mellom det samfunnet den politiske høyre- og venstre siden ønsket å overlate til sine barnebarn, selv om de var uenige om veien dit.

„Dialogen er også et viktig verktøy i internasjonalt fredsarbeid, selv om det kan ta lang tid å komme i gang med selve dialogen – det kreves et visst nivå av tillit og trygghet før man får det til. Når et felles mål er etablert, en viss gjensidig respekt etablert og det er vilje til å bruke kunsten å lytte, kan den forsiktede dialog begynne,“ sier Trond. Han viser til arbeidet som Nansen dialog nettverket gjør, med å samle folk med forskjellig bakgrunn til dialog om deres egen konflikt, der de sammen utforsker mulige løsninger, og han tror andre dialogpartnere kan lære av deres tålmodighet og faglige erfaringer.

Norsk Dialog er i ferd med å etablere nettverket Dialog-Forum, som er åpent for alle som arbeider med dialogiske metoder eller forsker på slike. Dette er et faglig forum hvor alle forventes å kunne dele relevante erfaringer og/eller innsikter med fellesskapet.

Arbeidet i Norsk Dialog er nå basert på frivillig innsats. „Til vår overraskelse ville de store stiftelsene ikke støtte dette initiativet i første runde, men temaet og samling av de ulike faglige retningene er for viktig til å gi opp av den grunn. Håpet er at det etter hvert også skal være mulig å bygge opp et økonomisk fundament for arbeidet og etablere en egen stiftelse“, sier Trond.

„Når alle i en dialog bidrar med det beste de har av ideer og innsikter som legges i en felles pott, får alle så mye mer enn om man bare tviholder på sine egne. Dette er dialogens kjerne, dens økonomiske matematikk om man vil si det slik. Dette er virkelig synergi i praksis“ avslutter Trond.

Les mer:

www.norskdiallog.no
www.nansen-dialogue.net

To aktuelle bøker:

Om Dialog av David Bohm (Flux forlag)
Den gode samtalen av Helge Svare ISBN: 8253031394

Bli en inspirasjonskilde på jobben

Av Jannike Østervold

Det startet med brettspillet *The Abounding River Game* – fritt oversatt *En elv av overflod*. Kjæresteparet Matthew og Terces Engelhart ville inspirere spillerne til å vise mer toleranse, sje-nerøsitet, takknemlighet og kjærlighet i hverdagen. Etterhvert fant de ut at de ville starte en kafé, der folk kunne komme og spise og spille spillet. Maten skulle være økologisk, lokal og av beste kvalitet. Det ble starten på den første *Café Gratitude* i Harrison Street i San Francisco, og etter hvert også 7 andre kafeer i California.

Jeg oppsøkte Café Gratitude ut fra en interesse for levende mat, for dette skulle være en kafé med meget godt utvalg. Besøket ble på alle måter en minneverdig opplevelse. Maten var god og svarte fullt ut til forventningene, men det som gjorde sterkest inntrykk, var likevel måten vi ble møtt på. Det var servitøren som hilser vennlig på deg, møter blikket ditt og er 100% til stede. Du føler ikke at spørsmålene dine er til bry, men at det er en glede for henne å hjelpe deg til å gjøre gode valg fra menyen. Alle rettene har navn som affirma-sjoner 'I am grateful', 'I am loved' – og når kelneren serverer deg en vegetarisk lasagne, er det med ordene 'You

are fabulous'. Råvarene var økologiske, maten var tilberedt med kjærlighet og stemningen var oppløftende. Det var så annerle-des enn alle andre kafebesøk jeg hadde opplevd, at jeg begynte å lure på hva som lå bak. Og det viste seg at det var en helt bevisst filosofi som hadde skapt denne kafeen.

Til stede – her og nå

Grunnleggerne av kafeen, Matthew og Terces, har utgitt en bok 'Sacred commerce' om verktøyene de bruker for å bygge "a spiritual community" (et åndelig fellesskap) på arbeidsplassen. De ser på enhver bedrift som en mulighet til å gjøre et varig inntrykk på både kunder og ansatte.

Basisverktøyet deres er 'clearing', en kort strukturert sam-tale som skaper tilstedeværelse og klarhet for alle ansatte, fra ledelsen og nedover. Dette praktiseres i Café Gratitude's avde-linger hver dag hele året, 200 mennesker hver dag. Hensikten er å bli klar over hva som hindrer deg i å være tilstede her og nå og flytte fokus til en positiv tilstedeværelse.

En clearing sesjon kan for eksempel starte slik:

Please come and visit us at one of our 7 restaurants if you visit the San Francisco area. We serve organic, raw, vegan and wholesome food, much of which is grown on our own organic biodynamic farm!

Our business is operated as a sacred commerce business and all of our 200 employees experience a clearing practice every day.

Thank you so much for your interest. We would love to visit Norway and teach our Sacred Commerce practices there.

*Warm Regards,
Matthew and Terces Engelhart*

„Hva opptar deg akkurat nå?“

„Svigmoren min kommer i kveld og huset er kaos.“

„Jeg hører du sier at din svigermor kommer i kveld og at huset er kaos. Hvordan føles det?“

„Jeg skammer meg og er redd for at hun skal dømme meg.“

„Jeg hører at du sier at du skammer deg og at du er redd for at hun skal dømme deg.“

Den som 'clearer' en annen skal ikke være coach eller terapeut, men skal lytte. Den som blir 'clearet' får plass til å erkjenne det som ellers kanskje ville murret i bakhodet resten av arbeidsdagen, og blir i stand til å legge det fra seg.

For å flytte oppmerksomheten til noe nytt, til tilstedeværelse, til å være takknemlig for livet, har de 'dagens spørsmål', som for eksempel kan være „Hva er du takknemlig for?“

Ekteparet Engelhart er sikre på at dette er god bruk av tiden, og at det fører til at de ansatte blir lykkeligere, friskere, mer tilstedeværende og mer produktive. Og ikke

minst at de fremstår slik at kundene gjerne vil være sammen med dem. 'Klare' mennesker er mer sjenerøse og takknemlige, mener de.

Etter å ha besøkt kafeen og opplevd hvordan tilstedeværelse og klarhet kan forandre et måltid til en kilde for varig inspirasjon, tror jeg at 'clearing' er en ide som fortjener oppmerksomhet fra flere.

Både ansatte og kunder i kafeen blir stilt 'dagens spørsmål', og du kan også abonnere på dette og få det tilsendt på e-post. Det er to spørsmål hver dag, og språket er engelsk og spansk.

Et utvalg av dagens spørsmål fra Café Gratitude

- » Hva/hvem stoler du ikke på?
- » Hva er du takknemlig for?
- » Hvem har du mistet kontakt med?
- » Hva i livet ditt har overgått dine forventninger?
- » Hva sier du det er for sent å gjøre?
- » Hva/hvem kan du feire i dag?
- » Hva er du bekymret for?
- » Hva ser du frem til?
- » Hva utsetter du stadig?
- » Hvem kan du regne med?
- » Hvilken historie forteller du om deg selv som stjeler kraft fra deg?
- » Hva er det beste ved deg?
- » Hvem undervurderer du?
- » Hvem er du takknemlig for?

www.cafegratitude.com

Sacred Commerce, Business as a path of awakening. Matthew and Terces Engelhart.

Smånytt

Sosiale banker forbedrer det globale finanssystemet

I løpet av finanskrisen og den etterfølgende lavkonjunkturen har bankene blitt hengt ut som de ansvarlige for krisen. Samtidig er folks tillit til bankene ytterligere svekket av de massive offentlige redningspakker, som vanlige folk til syvende og sist kommer til å måtte betale for.

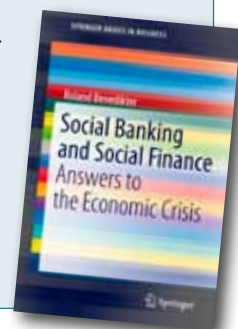
Roland Benedikter, professor i politisk sosiologi ved Stanford University i USA, utgir nå en bok som beskriver de sosiale bankers rolle i finansøkonomien. Med nyskapning og initiativ i banksektoren fra Europa, Canada og USA, presenterer Roland Benedikter et alternativ til tradisjonell bankvirksomhet, som kun fokuserer på å maksimere profitt. Han hevder at de

sosialt orienterte bankene kan forbedre det globale finansielle systemet, så vi unngår fremtidige økonomiske kriser. Dette fordi de sosialt orienterte bankene anvender en tredobbelt bunnlinje i regnskapene sine, hvor det tas hensyn til både fortjeneste, menneskene og planeten.

Benedikter, Roland, *Social Banking and Social Finance*. Udkommer i mars 2011.

ISBN: 978-1-4419-7773-1

www.springer.com

Spis sjømat med god samvittighet

Omtrent tre av fire fisk som fanges i Norge er nå miljømerket. MSC er et miljømerke som garanterer at produktet kommer fra et bærekraftig fiske.

WWF Norge har laget en sjømatguide i lommeformat, som du kan laste ned og skrive ut fra www.wwf.no. De skiller mellom tre grupper av fisk – de som kan spises med god samvittighet, dem som man skal være kritisk til og dem som man bør styre unna.

Gode miljøvalg er blant andre Barentshavtorsk, østers, krabbe og sei og alle MSC-merkede sjømatprodukter.

På nei-listen står blant annet ål, uer, kveite, scampi og blåfinnet og gulfinnet tunfisk, der bestanden er hardt nedfisket. Men hvis scampi og tunfisk er MSC-merket, kan du likevel spise dem med god samvittighet.

SPIS MED GOD SAMVITTIGHET

Forvaltningen av artene på grønn liste er god og miljøpåvirkningen liten.

VÆR KRITISK

Vær kritisk: Artene på gul liste kan være et godt alternativ, men ikke alltid. Det er bekymring knyttet til miljøeffektene av oppdrett, og/eller fiskeriedskapene som brukes.

STYR UNNA

Artene på rød liste er enten overfisket og/eller fanget/oppdrettet på en måte som ødelegger havmiljøet. Ved å styre unna disse artene bidrar du til å løse miljøproblemene og vi kan nyte godt av denne maten i framtiden.

SPIS MED GOD SAMVITTIGHET

Blåskjell
Hyse (*kolje*)
Kamskjell
Kongekrabbe
Makrell
Pollock (*Alaska*)
Reker
Sardin
Sei
Sild
Taskekrabbe
Torsk (*Barentshavet*)
Tunfisk (*albacore og skipjack*)
Østers

VÆR KRITISK

Ansjos
Kveite (*oppdrett*)
Laks (*oppdrett*)
Lange
Reker
Rødspette
Sjøreps
Torsk (*oppdrett*)
Tunfisk (*skipjack*)
Ørret (*oppdrett*)

STYR UNNA

Breiflabb
Hai og rokker
Kveite (*viltfanget*)
Kysttorsk
Norsk hummer
Pangasius
Scampi/tropiske reker
Steinbit
Sverdfisk og marlin
Tilapia
Torsk (*Nordsjøen*)
Tunfisk (*blåfinnet og gulfinnet*)
Uer
Ål

Nytt tidsskrift for bærekraftig finans

Et internasjonalt tidsskrift om bærekraftig bankvirksomhet og finansiering er nå lansert, – *The Journal of Sustainable Finance & Investment*. Formålet med tidsskriftet er å skape et tverrfaglig forum for utøvere, politikere og forskere som arbeider for bærekraftig finansiering, styresett og investering. Redaktøren er Dr. Matthew Haigh fra Handelshøyskolen, Århus Universitet. Han har skrevet omfattende om ansvarlig finanspolitikk og støttes av et redaksjonelt styre av internasjonalt anerkjente akademikere og utøvere.

Blant temaene i det nye tidsskriftet er porteføljeforvaltning, aksjonærs ansvar, CO₂-finansiering, investorer og virksomheters sosiale ansvar (CSR), utdanning, nye markeder, menneskerettigheter, internasjonale politiske spørsmål i forhold til bærekraftig utvikling, lovgivning, mikrofinans og filantropi.

Tidsskriftet er gratis for akademikere og NGO'er i 2011.

Bestill *The Journal of Sustainable Finance & Investment* her: www.earthscan.co.uk/Journals/JSFI

Bankenes spekulasjon skaper sult

Siden rundt år 2000 har bankene hatt mulighet til å handle med avlinger, - gjennom såkalte matvarekontrakter. Danske eksempler er Saxo Bank og Jyske Bank som tilbyr kundene sine å spekulere i at matvareprisene svinger på verdensmarkedet. Det er skapt en marerittliknende situasjon for millioner av mennesker i utviklingsland, hvor de sulter på grunn av spekulasjonsskapte prisøkninger på varer som ris og hvete. Dette forteller FNs matvarerådgiver Oliver de Schutter til Politiken. Han oppfordrer derfor EU til å sette et tak for omsetning av matvarekontrakter. EU er lydhør overfor dette, og vil umiddelbart forsøke å begrense slik handel.

Kilde: www.politiken.dk

(søk på 'FN: Banker er skyld i hungersnød' for å lese hele artikkelen)

Foto: Mikkel Østergaard

Gulrot gerilja

Carrotmob er forbrukeraktivisme, som får bedriftene til å konkurrere om å gjøre de beste sosialt ansvarlige valgene. Det er et nettverk av forbrukere som kjøper produkter for å belønne bedrifter for at de gjør gode valg. Man kan se på det som det motsatte av en boycott. Det startet i San Francisco. Initiativtakeren til den første kampanjen kontaktet 23 butikker for å finne ut hvem av dem som var villig til å sette til side en størst del av omsetningen på en gitt dag for å gjøre butikken mer energieffektiv. Han som vant bød 22 prosent. Til gjengjeld kom hundrevis av 'carrotmobbers' og handlet i butikken, og resultatet ble at butikkeieren tjente nok ekstra penger til å dekke oppgraderingene. Fremgangsmåten har vært kopiert mer enn 80 ganger i mange land.

Har du lyst til å organisere en lignende kampanje i ditt nærmiljø, så finnes det informasjon på carrotmob.org. Her finnes også en liste over planlagte kampanjer.

Amerikansk domstol forbyr planting av genmodifiserte sukkerroer

En føderal domstol i USA har forbudt plantning av en av Monsanto's genetisk modifiserte sukkerroer, fordi det innebærer risiko for spredning og infisering av beslektede avlinger. Domstolen fastslår at grønnaksen har blitt godkjent av det amerikanske landbruksdepartementet uten at det er gjort tilstrekkelige miljøundersøkelser.

Avgjørelsen markerer et alvorlig tilbakeslag for den bioteknologiske giganten. Sukkerroer tegner seg nemlig for over halvparten av USAs sukkerforsyning, og 95 prosent av sukkerroene kommer fra Roundup Ready frøet.

Kilde: Reuters – www.reuters.com/article/idUS-TRE67D08220100814

Ashoka samler mennesker som forandrer verden

Ashoka er et internasjonalt nettverk som arbeider for å fremme sosialt entreprenørskap. Ashokas visjon er en verden der alle er 'Changemakers'. En verden som raskt og effektivt møter sosiale utfordringer og der hvert individ har frihet, selvtillit og støtte i samfunnet til å ta opp et hvert sosialt problem og være pådriver for sosial endring

Av Jannike Østervold

Gjennom en streng utvelgelsesprosess finner Ashoka frem til ledende sosiale entreprenører verden over, og blant dem velges de beste ut til å bli 'Ashoka Fellows'. Som Ashoka Fellow får du et stipend som gjør at du har noe å leve av de første 3 årene, til virksomheten blir i stand til å stå på egne ben. Du får dessuten råd og veiledning av fagfolk med relevant kompetanse, som kan hjelpe med juridiske spørsmål, markedsføring eller annet.

Viktige støttespillere er *Ashoka Support Network*, fagspesialister og næringslivsmennesker som bidrar med økonomisk støtte og praktisk bistand. I tillegg samarbeider en rekke ledende bedrifter med økonomisk og pro bono faglig bistand. Slike nettverk er allerede etablert i Danmark og Sverige, og er nå også under etablering i Norge. Samarbeidende bedrifter i Norge er foreløpig Ferd¹, Geelmuyden Kiese² og Formuesforvaltning³.

Ashoka nå også i Norge

Ingrid Stange leder arbeidet med å bygge opp det norske nettverket. „Vi ønsker å bygge opp et støttenettverk i Norge på ca. 15 personer i løpet av tre år. Vi planlegger at den første Ashoka Fellow fra i Norge skal bli utnevnt i løpet av 2010,“ sier Ingrid.

Hun har selv erfaring fra å bygge opp en rekke forskjellige virksomheter, blant annet Norges første Montesorri-skole, og hun har stor forståelse for og innsikt i de utfordringer en sosial entreprenør møter. „Utfordringene er akkurat de samme som en hver annen entreprenør møter, og det er en fordel å ha bakgrunn fra forretningsvirksomhet. Forskjellen ligger i motivasjonen. Entreprenøren ser en mulighet i markedet og finner ut hvordan han eller hun kan utnytte den til å tjene penger, mens den sosiale entreprenøren brenner for å løse en sosial utfordring, og så kommer tanken på at det også skal gi noe å leve av i annen rekke,“ sier Ingrid.

Hun mener at Ashoka kan tilføre noe av den forretningsmessige kompetansen som mange av de sosiale entreprenørene mangler, og støttenettverket kan også være døråpnere overfor politikere og andre beslutningstakere, for å hjelpe til å skape oppslutning om prosjektene. Ashoka vekker interesse og entusiasme blant entreprenører som selv har grunnlagt økonomisk vellykkede bedrifter og ønsker å engasjere seg i samfunnsnyttig virksomhet. Blant investorene i Ashoka er Pierre Omidyar,

grunnlegger av eBay. Internasjonalt er McKinsey & Co en betydelig støttespiller.

Ashoka Fellows forandrer verden

For å komme i betraktning som Ashoka Fellow kreves det at prosjektet bygger på en ny ide, personen må være kreativ, vise godt entreprenørskap, prosjektet må ha en sosial effekt og det må ha tillit i omgivelsene.

Ingrid forteller videre om hvordan Ashoka Fellows skaper endringer, og tallenes tale er intet mindre enn imponerende. Hele 83 % av alle Ashoka Fellows klarer å oppnå systemendringer på nasjonalt nivå i løpet av 10 år, og 93 % arbeider fremdeles videre med samme formål etter 10 år. 90 % av ideene blir kopiert av andre grupper. Og nettopp dette at ideene skal kopieres og spres globalt er et viktig aspekt av arbeidet.

Flest Ashoka Fellows finner vi i Asia – for det var der det hele begynte. Deretter kommer Sør-Amerika og Afrika. Nord-Amerika og Europa har ikke så mange, men også her kommer det stadig flere nye prosjekter.

Sosialt entreprenørskap

„Å starte en organisasjon eller bedrift hvis hovedmål er å løse et sosialt problem innenfor områder som miljø, utdanning, helse, menneskerettigheter og økonomisk utvikling. Sosiale entreprenører bruker metoder og verktøy fra forretningsverdenen for å gjøre verden litt bedre.“

(Definisjon hentet fra senter for sosialt entreprenørskap, Universitetet i Oslo)

1) Ferd er et familieeiet norsk industri- og finanskonsern. I tillegg til sin kommersielle virksomhet har Ferd et betydelig engasjement i Sosiale Entreprenører. Ferd er Ashokas første store finansielle partner, og bidrar til å støtte Ashoka Fellows økonomisk og faglig.

2) Geelmuyden Kiese er Norges ledende byrå innen kommunikasjonsrådgivning. Selskapet er engasjert i Ashoka med pro bono tjenester innen strategi og kommunikasjon.

3) Formuesforvaltning er Norges ledende uavhengige finansielle rådgiver. I tillegg til sin kommersielle virksomhet, har selskapet et betydelig engasjement innen filantropi med spesiell vekt på Sosialt Entreprenørskap, og er initiativtaker og støttespiller for å få Ashoka etablert i Norge.

Prosjekteksampler

Sverige: Anders Wilhelmson 'Peepoople'

Toalettavfall blir ressurs

Rundt en milliard mennesker lever slum og har ikke tilgang på toaletter. Løsningen blir ofte 'the flying toilet' – de gjør sitt fornødne i bæreposer av plast og kaster dem et eller annet sted borte fra der de selv bor og skaper derved et stort søppelproblem og potensiell smittefare. Wilhelmson har designet en plastpose som er spesiallaget til å brukes som toalett. Når den er brukt, kan den lukkes så det blir luktfritt, og den inneholder stoffer som gjør at toalettavfallet omdannes til kompost og steriliseres, slik at de brukte posene kan selges som gjødsel. Når de graves ned, brytes posene ned på 3–8 måneder, og resultatet kan sammenlignes med kommersiell kunstgjødsel. Mikroentreprenører driver forretning med å selge poser på dørene og hente de brukte posene.

Hvert år dør 1.8 millioner mennesker av diareysykdommer, av disse er 90% barn under 5 år. Foto: Peepoople

Danmark: Thorkild Sonne 'Specialisterne'

Sonnes firma 'Specialisterne' ser ikke på autisme som et handicap, men som et konkurransemessig fortrinn. Han ansetter høyt fungerende autister til softwaretesting. Autister har problemer med å knekke de sosiale kodene, liker ikke gruppearbeid og kan være veldig sensitive for lyd, samtidig som de kan være svært motiverte, ekstremt flinke til å fokusere på en oppgave, utholdende og raske til å lære. Presisjon og detaljorientering, strukturert arbeidsform og tålmodighet med repeterende oppgaver er nyttige egenskaper når man arbeider med IT. Specialisterne tilrettelegger arbeidsforholdene slik at det skapes minst mulig stressituasjoner, og arbeidssted og arbeidstid kan tilpasses de enkeltes kapasitet. Prosjektet har vist seg svært vellykket, og Sonne arbeider nå med å spre konseptet internasjonalt.

Thorkil Sonne (til venstre) har gode erfaringer med å bruke høyt fungerende autister til softwaretesting. Foto: Ashoka

Canada: Johan Olav Koss 'Right to Play'

Nordmannen Johan Olav Koss er valgt til Ashoka Fellow i Canada i 2009 for sitt arbeid med organisasjonen Right to Play, som har virksomhet i land som er rammet av krig, fattigdom og sykdom i Afrika, Asia og Midt-Østen. Retten til å leke ble tatt inn som en av FN's barnerettigheter i 1989. Right to Play utvikler leker og metoder som har til hensikt å fremme adferdsendring hos både deltakere og ledere. Alle lekene inneholder elementer som bygger opp kunnskap, gir nye perspektiver på sosiale problemer og deres løsninger. Right to Play har kontorer i 23 land, og hver uke deltar 600 000 barn på aktivitetene, mens 400 000 barn har deltatt på leirer og festivaler. Ca. 35% av disse kommer fra flyktningeleirer.

Johann Koss i Right To Play-aktivitet i Uganda. Foto: Right to Play

P. A. Payutto

P.A. Payutto kommer fra Thailand og er en av de mest kjente og innflytelsesrike representantene for Buddhistisk økonomi. I boken 'Buddhist Economy – A Middle Way for the Market Place' argumenterer han for at det er nødvendig med en mentalitetsendring innenfor økonomi, dersom vi skal kunne håndtere vår tids utfordringer. Payutto kritiserer vestlig økonomi for ensidig fokusering på materielt forbruk og nytelse, og lanserer et alternativ der økonomi er et virkemiddel for å fremme individuell og kollektiv 'well-being'. Well-being er basert på måtehold i forbruk av materielle goder og økt fokus på utvikling av medansvarlighet for alt levende.

Av Professor Ove Jakobsen, Senter for økologisk økonomi og etikk, Handelshøgskolen i Bodo

P.A. Payutto ble født i 1939 i Suphanburi provinsen i Thailand. Etter mange års undervisning i Buddhisme ble han ordinert som Thai Buddhist munk i 1961. Han fortsatte studiene ved ulike universiteter i Thailand og tok universitetsgrader innenfor Buddhisme (1962) og 'Higher Certificate in Education' (1963). Deretter dro han til USA og underviste ved flere universiteter, bl.a. University of Pennsylvania og Harvard University. Payutto har skrevet en rekke bøker og artikler innenfor ulike fagområder med utgangspunkt i Buddhistisk filosofi. I 1994 mottok han UNESCOs pris for fredsfremmende undervisning.

I boken *Buddhist Economics – A Middle Way for the Market Place* gjør han rede for noen grunnleggende kjennetegn ved Buddhistisk økonomi. For det første, hevder Payutto at vestlig økonomi mangler etisk forankring og at den derfor er lite egnet til å håndtere de problemene samfunnet blir konfrontert med i dag. Grådighet, overforbruk av naturressurser og et stadig voksende forbruk av varer og tjenester fører til negative virkninger på natur og samfunn. Problemerne kan ikke håndteres uten økt vektleg-

ging av etiske verdier. For det andre mener Payutto at grensene for økonomifaget må utvides slik at sosiale og miljørelaterte problemstillinger trekkes aktivt inn i fagets teori og praksis. For det tredje er det også nødvendig å balansere økonomiens innflytelse i samfunnet, slik at andre fagområder som bidrar til å fremme individuell, sosial og økologisk 'well-being' får en mer fremtredende posisjon.

Etikk forbinder

I motsetning til vestens økonomi har ikke Buddhistisk økonomi som formål å utvikle nye modeller og teorier, i stedet argumenterer Payutto for at det kreves endringer i menneskenes mentalitet. I følge Payutto utgjør etikken forbindelsen mellom den indre og den ytre virkeligheten.

Han trekker frem visdom, empati og måtehold som viktige kjennetegn ved en økonomi som skal fremme individuell og sosial utvikling innenfor rammene av en bærekraftig natur.

Payutto forklarer Buddhistisk økonomi med utgangspunkt i begrepene Tānhā og Chanda. Tānhā viser til en egoistisk streben etter materielle lystopplevelser. Ettersom behovene for lystopplevelser er uendelige, leder de ofte til grådighet,

hat og egoisme. Chanda representerer visdom og etiske verdier som er sentrale i søken etter sann lykke og livskvalitet. Veien til Chanda går gjennom refleksjon over livserfaringer. I følge Payutto vil vi etter hvert oppdage at mental tilstand, moralsk adferd og økonomi er knyttet sammen gjennom en strøm av handlinger. Målet er å utvikle en helhetsforståelse som endrer interessekonflikter til en opplevelse av interessefellesskap mellom individ, samfunn og natur.

Sanne og kunstige verdier

Med utgangspunkt i skillet mellom Tānhā og Chanda diskuterer Payutto begreper som verdi, forbruk, arbeid, produksjon,

„The forces of greed, exploitation and overconsumption seem to have overwhelmed our economies in recent time.“

P.A. Payutto

„We cooperate with others to solve problems, rather than competing them to win happiness.“

P.A. Payutto

konkurranse og lykke. I forbindelse med økonomisk verdiskapning skiller han mellom sann verdi (chanda) som leder til ‘well-being’, og kunstig verdi (Tanhā) som bare bidrar til lystopplevelser. Han mener at måtehold er en forutsetning for utvikling av ‘well-being’. Fordi overforbruk av varer og tjenester kan ha negativ virkning på individet hevder Payutto at ‘ikke-forbruk’ i mange tilfeller kan være det beste virkemiddel for å oppnå sann lykke og livskvalitet. På motsatt side advarer han også mot overdreven vektlegging av Chanda, livskvalitet og ‘well-being’ fordi det kan føre til selvgodhet og apati overfor den fysiske virkeligheten. Forbruk og ‘ikke-forbruk’ er begge midler for å nå det overordnede målet. Det er derfor viktig å finne en balanse mellom Tanhā og Chanda.

Payutto skiller mellom avhengig lykke, uavhengig lykke og harmonisk lykke. Avhengig lykke er knyttet opp mot eksterne objekter og er dermed avhengig av ting i den materielle verden. Uavhengig lykke er knyttet opp mot indre tilstander som for eksempel ‘fred i sinnet’. Uavhengig lykke er mer stabil enn lykke som er avhengig av tilstedeværelsen av ytre objekter. Harmonisk lykke er basert på en altruistisk holdning der målet er å bidra til andre menneskers ‘well-being’. Harmonisk lykke er knyttet sammen med Buddhismens målsetning om å kultivere opplevelsen av sammenhengen mellom ‘jeg’ og ‘vi’ eller en egoutvidelse (‘the extended self’). Tillit og solidaritet (med alt levende) blir dermed indikatorer på sann lykke. Felleskapets beste er knyttet til fravær av fattigdom mer enn maksimering av produksjon og forbruk.

Rikdommens farer

Payutto understreker flere steder i boken at materiell velstand er en nødvendig forutsetning for Chanda. Det er i midlertid mange farer knyttet til rikdom. Payutto advarer mot å gjøre bruk av uetiske metoder for å søke rikdom. En må heller ikke bli opptatt av rikdom som mål i seg selv. Han presiserer også at en ikke må bruke rikdommen på en slik måte at en skader seg selv eller andre. En vesentlig forskjell mellom vestlig og Buddhistisk økonomi er dermed at mens den førstnevnte tar

for gitt at maksimalt forbruk gir maksimal behovstilfredsstillelse hevder den sistnevnte at moderat forbruk leder mot sann lykke og livskvalitet.

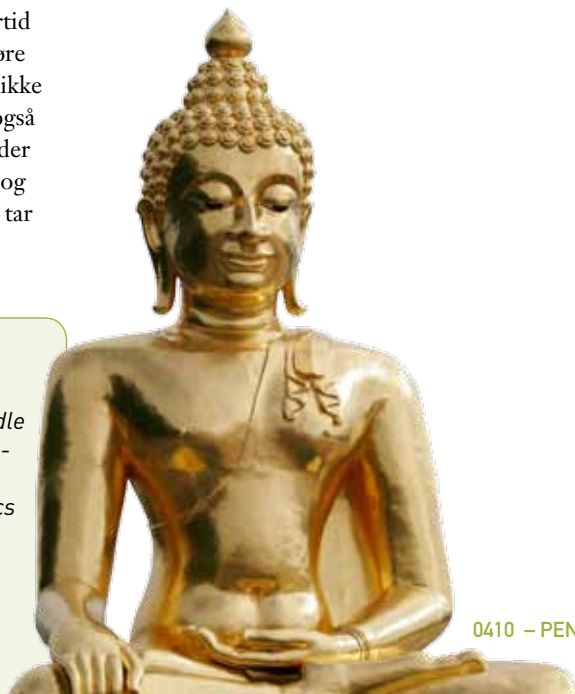
I Buddhistisk økonomi har arbeid egenverdi fordi det å søke felles mål gjennom samarbeid med andre mennesker bidrar til personlig utvikling samtidig som det motvirker egoisme (chanda). Arbeid som er redusert til kun å være et middel for å skaffe penger til forbruk av varer og tjenester er motivert av Tanhā. Det fører til at vi ønsker å arbeide minst mulig og forbruke mest mulig. Også på dette punktet anbefaler Payutto en balanse mellom ytterpunktene. Det vil si at alle arbeidsoppgaver må inneholde elementer av både Tanhā og Chanda.

Hva er nyttig?

Produksjon i Buddhistisk økonomi blir definert som endring, der energi og materie går over fra en tilstand til en annen. Det er med andre ord ikke snakk om at det i en egentlig forstand blir skapt noe nytt, det dreier seg om prosesser som skaper endring. For å avgjøre om produksjon er nyttig er det ut fra dette perspektivet nødvendig å avgjøre om verdien av det som produseres er større enn verdien av det som blir brutt ned. I situasjoner der naturen blir skadet på grunn av overforbruk av ressurser kan ‘ikke-produksjon’ av og til være å foretrekke.

Payutto hevder at konkurranse er et effektivt virkemiddel for å maksimere produksjon og forbruk av varer og tjenester (Tanhā). Når økonomiske aktører samarbeider for å oppnå sterkere markedsrett bruker han betegnelsen ‘kunstig samarbeid’. Dersom målet er å fremme en utvikling som leder mot felleskapets beste anbefaler han ekte samarbeid. Ekte samarbeid oppstår som et resultat av innsikt i at alt henger sammen og er motivert av Chanda.

Payutto argumenterer for at forandring i retning av Buddhistisk økonomi, begynner med en endring i den enkeltes mentalitet. Selv om det er nødvendig å styrke påvirkningen av Chanda representerer ‘den gyldne middelvei’ den bærende ide i Buddhistisk økonomi.

Litteratur:

- » Payutto, P. A. (1994) *Buddhist Economics – A Middle Way for the market place*, Buddhadamma Foundation Bangkok Thailand
- » Guruge, Ananda W.P. (2008) *Buddhism, Economics and Science – Further studies in socially engaged humanistic Buddhism*, Indiana, AuthorHouse

Nytt fra Cultura

Banker i samfunnets tjeneste

Av Lars Hektoen, banksjef i Cultura Bank

Cultura Bank, Ekobanken (S) og Merkur (DK) deler i år Nordisk Råds Natur- og Miljøpris. I Norge har blant andre Arne Ness og Bellona tidligere mottatt prisen, hvorfor nå noen banker? Fra begrunnelsen siteres:

„Bankene har på en forbilledlig måte investert i bærekraftige prosjekter og hatt dette som en kjerne i sitt arbeid. Hele deres virksomhet bygger på grønne verdier, og de arbeider for et bærekraftig samfunn. Derfor fungerer de som et forbilde for andre aktører innen kapitalforvaltning“.

Det har en sterk symbolverdi at prisutdelingen fant sted på Island, to år etter at finansmarkedene kollapset og dro den islandske økonomien med seg i dragsuget. Det er lysår mellom den type bankvirksomhet som utløste og bidro til å forsterke krisen og de prisvinnende bankene, som er tuftet på ideen om at banker er til for å tjene folks interesser og en realøkonomisk, sunn utvikling. Banker som i tillegg setter hensynet til mennesker og natur før kravet til stadig høyere avkastning på kapital.

Storbankene måtte reddes, ellers kunne verden endt opp i et enda større uføre enn den krisen som har ridd verdensøkonomien siden 2008. I disse dager har Basel-komiteen kommet med nye regler der bankene pålegges strengere egenkapitalkrav og høyere likvide reserver for å gjøre dem mer motstandsdyktige når neste krise kommer. Det er nemlig få som tør å hevde at den ikke kommer, erfaringene fra de siste par tiår er for dårlige til det.

Man burde spørre hvorfor krisene kommer, og det stadig tettere. Har det også sammenheng med den alvorlig ubalansen mellom fattig og rik i verden, eller overbeskatningen av ulike naturressurser? Og hvorfor stimuleres det til ytterligere økonomisk vekst selv om den hemningsløse vekstfilosofien og presset fra markedene for å skape mer avkastning på kapitalen heller bidrar til å forsterke krisen? Det er nødvendig å foreta en omprioritering slik at profitt hensynet underordnes hensynet

til miljø og samfunn. Finansnæringens eksesser er i så måte bare ett av flere symptomer og ikke selve årsaken til krisen.

Her i Norden har vi lett for å tro at vi ikke er en del av problemet. Vi har en stabil politisk modell og et relativt egalitært samfunn, og dialogen mellom arbeidsgivere, fagforeninger og politiske myndigheter, som har bidratt til et bedre klima i arbeidslivet, er et forbilde for mange andre land.

Men når det gjelder vårt forbruk, er vi som rike land med høy levestandard, klart i selskap med de verste. Vi er livredde for å oppfordre til redusert forbruk, kortsiktige hensyn til arbeidsplasser veier tyngre enn miljø. Vi må nå, før det er for sent, innse at en bærekraftig økonomisk vekst bare er mulig innen områder som ikke bidrar negativt til klima og miljø.

Den frie markedsøkonomien har brakt med seg økt velstand for mange, dette synes å være hovedargumentet for å fortsette i samme spor. Og på den andre siden brøt den kommunistiske planøkonomien sammen.

Men det finnes faktisk et tredje alternativ. Mens begge de nevnte, krisebefengte systemene bygger på grunnoppfatningen at mer materiell velstand er veien til økt lykke, har det tredje alternativet som utgangspunkt at nok er nok. At vi bare kan spise oss mette, at vi ikke blir lykkeligere av å eie stadig flere ting. Kjenner vi etter, er dette noe vi egentlig vet, rett og slett gjennom egen erfaring. For å komme videre må vi tørre å ta konsekvensen av dette og utvikle en bevissthet som hever seg over jaget etter stadig mer av det vi allerede har nok av. En slik moral representerer noen av grunnpillarene i kristendommen og buddhismen, der nøysomhet og det å dele med andre gir tilfredsstillelse og lykke, men budskapet er universelt og ikke bundet til religion eller ideologi.

Endringene må komme fra grasrota, og det finnes heldigvis eksempler som viser at en slik alternativ modell for økonomi og samfunn fungerer i praksis. Den engelske Transition Towns

bevegelsen er et av dem. Her i Norge ser vi at flere kommuner tar tak utfordringen og legger til rette for at mennesker med gode initiativer får etablere seg der. Et godt eksempel er Hurdal Kommune som ga Hurdalsjøen økologiske landsby god starthjelp.

Mulige hovedtrekk ved en alternativ praksis er:

- » Lokal økonomi med lokalt, ansvarlig eierskap.
- » Rettferdig fordeling av ressurser, en levelig lønn til alle, gjerne også med medeierskap i bedrifter.
- » Fellesskap gjennom lokale økonomiske transaksjoner, gjennom å forbinde produsenter med forbrukere, investorer med entreprenører, banker med innskyttere og låntakere.
- » Samhandel internasjonalt, som baseres på fair-trade prinsipper, og transparens.

Det er viktig å merke seg at et slikt alternativ ikke står i motsetning til privat eiendomsrett, et fritt kulturliv, eller det at vi må importere visse varer fra andre land. Tvert i mot står individets frihet til utfoldelse og bruk av egne evner sterkt.

Bankene kan i høy grad bidra til en sunnere økonomisk utvikling. Bankene smører det økonomiske maskineriet og opptrer som mellommenn for å dekke behovet for lånekapital til investeringer og drift, enten det er til private formål eller til næring. Men hvis bankenes hensyn til egen fortjeneste skal gå

foran hensynet til realøkonomiens behov, vil vi ikke unngå at noen banker bruker store deler av sin kapital til rene finanstransaksjoner.

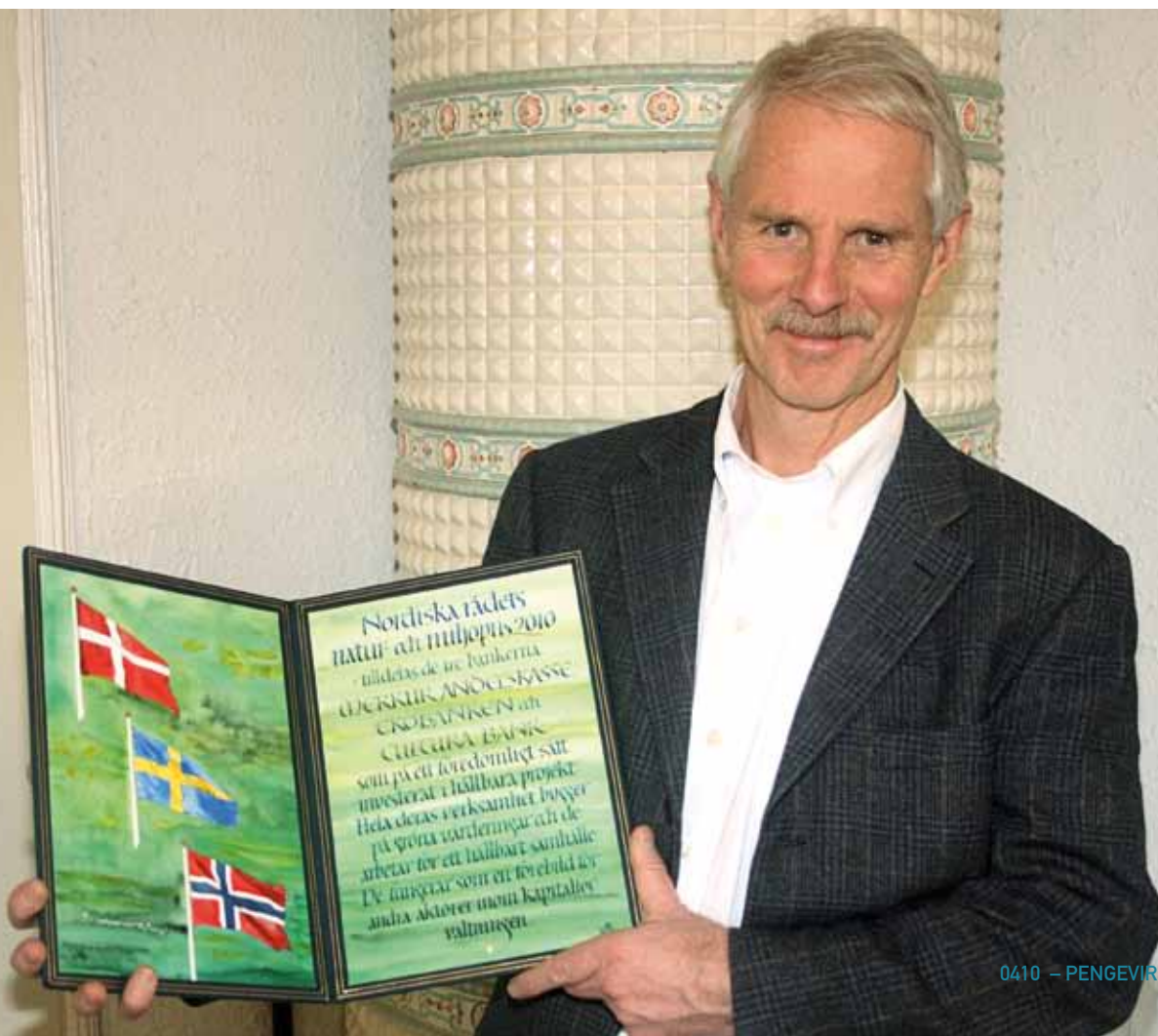
De tre prisvinnende nordiske bankene representerer en annen bankkultur. Før de går videre i den økonomiske vurderingen av kunden eller prosjektet spørres det om hva som er formålet med virksomheten og om det er tatt behørig hensyn til samfunn og miljø.

Bankene har som uttalt formål "å finansiere reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet". Handel med finansielle instrumenter forekommer ikke, og selvfølgelig heller ikke salg av lånefinansierte, spekulative investeringsprodukter.

Bankene har videre som et hovedprinsipp at du som innskytter skal vite hva sparepengene dine lånes ut til, bankens utlånsprosjekter er derfor tilgjengelig for alle.

Den eierkapitalen som er stilt til rådighet har medbestemmelse, men eierinteresser kan ikke overkjøre andre interessegrupper som ansatte, kunder og offentligheten, som i den norske sparebankmodellen er representert i de styrende organer.

Vi mener at en annen og mindre kriseutsatt økonomi er mulig, men da må folk selv ta styringen og skape den utviklingen og det samfunnet de vil ha. Vi forslår at de kan begynne med å spørre sin bank om hva de gjør med pengene deres.

Culturaprisen 2010

Culturaprisen 2010 er tildelt Ragnhild Nilsen for hennes engasjement knyttet til biodynamisk bomullsrevolusjon, rettferdig handel og sitt arbeid med det økologiske fyrtårnet Sekem Scandinavia. Prisutdelingen fant sted i forbindelse med utstillingen *Gentle Actions* i Kunsternes hus i Oslo.

Prisen, som er på kr 25 000, ble delt ut for niende gang i år, og er innstiftet som en del av Cultura Banks arbeid for å spre et mer helhetlig og sosialt ansvarlig syn på penger og økonomi.

Tidligere prisvinnere er Utviklingsfondet, Kolibri Kapital, Det Økologiske Hus, Fairtrade Max Havelaar Norge, Økopolmorka, Erna og Trygve Sund, Debio og Isandi Konsept.

Abonnement på Pengevirke

I Norge kan abonnement på Pengevirke tegnes ved å kontakte Cultura Bank. Bladet finansieres ved frivillig abonnementsavgift. Selvkost er ca. kr 150,- pr. år. Beløpet kan innbetales til konto 1254.96.00555, adresse Cultura Sparebank, Postboks 6800 St. Olavs plass, 0130 Oslo. Merk innbetalingen 'Pengevirke 2011'.

Pengevirke kan også leses i pdf-utgave på www.cultura.no.

For mye post fra oss?

Hvis du ikke ønsker å motta bladet, eller du får for mange eksemplarer, kontakt Cultura Bank på telefon 22 99 51 99 eller cultura@cultura.no.

Få gratis button og verv en Cultura-kunde

Ønsker du at flere skal få vite om grønn økonomi og Cultura Bank? Mange blir kunder etter de har hørt om oss fra venner og kjente, og vi er veldig takknemlige dersom du hjelper oss med å fortelle andre om banken.

Første opplaget av våre populære buttons forsvant fort, men nå har vi fått inn en kasse med nye. Vi har også brosjyrer og klistremerker, eller kanskje du vil gi bort et nummer av Pengevirke?

Vi har ingen dyre og flotte verve-premier, men den største premien er at du er med å skape en litt bedre verden. Som takk for hjelpen mottar du et miljøvennlig bærenett.

Bestill vervemateriell på www.verv.culturabank.no eller ring 22 99 51 99

Følg Cultura Bank på Facebook, YouTube og Twitter

Hold deg oppdatert om Cultura Bank og få invitasjoner til våre arrangement på sosiale medier på internett:

www.facebook.com/culturabank

www.twitter.com/culturabank

www.youtube.com/culturabank

Nytt fra våre kunder

Woody35 – Back to Basic

Woody35AS utvikler miljøvennlige designhytter. Hyttene er miljø- og naturvennlige fordi de er mindre enn gjennomsnittshyttene og kan lett innpasses og tilpasses den varierte norske naturen. Hyttene kan stå ved sjøen og på fjellet, alene eller i gruppe.

Hyttene er designet med holdbare naturmaterialer og vektlegger gode rom, gode lysforhold og kontakten med naturen utenfor.

Pilothytten Woody35 er på bare 35m². Likevel har den de samme fornemme løsningene og romfølelsen som de mer dyre og ressurskrevende hyttene har.

Det er i tillegg utviklet ytterligere to modeller; Woody15(15m²) og Woody50(50m²).

Woody35AS søker industriell samarbeidspartner/markedsaktør for å rasjonalisere og foredle konseptet.

Målet er en serieproduksjon/prefabrikasjon slik at hyttene kan selges til en bra pris uten at det går på bekostning av kvalitet.

Woody35AS vil gjerne også komme i kontakt med utbyggere/enkeltkunder/organisasjoner som synes dette virker interessant.

Ta kontakt med daglig leder arkitekt Marianne Borge for ytterligere informasjon.

Woody35AS
Tel. 917 38 702
Mail: mb@woody35.no
www.woody35.no

Det åpne verkstedet i Sandefjord

er et sted for samarbeid, skaperglede og gjenbruk. I verkstedet er det utstyr og materialer for mange former for kreativ utfoldelse.

10.10.10 ble foreningen Gjør det sjøl startet. Den har som formål å „legge til rette for utveksling av ideer og kunnskap om kreative og skapende aktiviteter med fokus på gjenbruk. På denne måten skal foreningen fremme inspirasjon til å skape noe selv, interesse for f.eks. kunst, søm og snekring og mulighet til samarbeid og læring på tvers av generasjoner, sosiale grupperinger, etnisitet, kjønn og kunnskapsnivå. Gjennom sine eksempler skal foreningen øke bevisstheten rundt materialproduksjon og forbruk og vilje til å velge brukt og etisk produsert. Foreningen skal gjøre det lettere å gjenbruke, å utfolde seg kreativt og å lære av andre.“

Dette vil Gjør det sjøl gjøre ved å drive Det åpne verkstedet og en nettjeneste for deling av kreative ideer og prosjekter.

Alle som støtter formålet kan bli medlemmer. Vanlige medlemmer betaler 400 kr i året og unge under 18 år, studenter, lærlinger, trygdede og pensjonister 200 kr i året. Vil du bli støttemedlem? Ta kontakt med økonomiansvarlig på oddjohan@gjordetsjol.no.

Les mer om prosjektet på www.gjordetsjol.no

3-årig utdanning i terapeutisk lederskap starter mars 2011

40 sider studieplan:
Tel: 62 110 112

Les mer:
www.aruna.no

Leserkontakt

Flere miljøtips

Vi har fått spørsmål om vi ikke kunne trykke noen flere av bidragene til miljøtipskonkurransen. Her kommer ett:

Mine beste tips:

I sommer har jeg kommet opp med flere forskjellige miljøvennlig prosjekter:

Selge film og musikkisamling brukt. Om du ikke bruker det, trenger du det kanskje heller ikke. Da kan noen andre få bruk for det i stedet.

Grønt fluepapir med blomst. Jeg har hatt uønskede insekter i leiligheten. En mulighet for å løse problemet var å bruke fluepapir. I stedet gikk jeg og gravde opp et par eksemplarer av planten tettegras. Tettegras er en kjøttetende plante som du finner rikelig av det meste av Norge. Planta har klebrige blader som insekter fester seg til. Den er glad i fuktig jord, og bør derfor stå i en godt vannet potte. Fordi planta får næringen via insektene den spiser, trenger den ikke særlig med jord, og den trenger heller ikke mye lys.

Småsnekring av praktisk møbler. Om du finner en kilde til avkapp, for eksempel en byggeplass, har du sannsynligvis god mulighet til å snekre egne møbler. Jeg har snekret noen enkle kasser og fått ryddet opp i ting som jeg har stående. Dermed får jeg også bedre oversikt over hva jeg har og slipper å kjøpe mer.

Ved i skogen. Dette høres veldig banalt ut, og det er det. Mange bruker ved fra skogen, men mange vet ikke at en ofte kan få tak i gratis ved fra skogen. I Norge har en nemlig lov til å ta for seg av avkapp fra skogsdrift som ikke blir henta ut. Dette er materialer av spinkel dimensjon, men til ved passer det ypperlig. Det er bare å ta med seg et lite nett og en sag på skogturen, og vips så har en gratis ved. I sommer har jeg brukt gratis ved fra skogen i en flerbruksgrill. Dermed slipper jeg å kjøpe ny grill hver gang det er fint vær, slipper å bruke penger på kull, og får skogaroma på grillmaten i stedet for tennveskedunst :)

Med vennlig hilsen fra
Ashjørn Syverhuset

Gratis ved fra skogen gir bedre aroma enn tennveske.

Ha god trekk i ovnen!

I årets miljøtippskonkurranse (Pengevirke 3/10) gikk den danske førsteprisen til en som beskrev hvordan han senket innetemperaturen. Vi har fått kritikk for at dette ikke er et originalt forslag, det er jo noe alle vet. Vi verdsatte derfor gjennomføringsevnen og leserens gode beskrivelse av hvordan vi mennesker kan tilpasse oss ulike temperaturer. Uansett om mange gjennomfører ulike energisparingstiltak og installerer varmepumper og annen avansert teknologi, vil det å senke temperaturen alltid gi en viktig energisparende effekt. Den ekstreme utgaven som prisvinneren har eksperimentert med, kan imidlertid ha noen negative bieffekter, som både byggekyndige kolleger i bankene og byggefolk blant våre kunder har gjort oss i redaksjonen oppmerksomme på. Eldre hus med dårlig isolering – som det som er beskrevet – tåler ikke for lave temperaturer i lengre tid, da det kan oppstå fuktproblemer.

Særlig ett av prisvinnerens sparetiltak kan vi ikke anbefale, og det er å skru igjen trekken på vedovnene om natten. Å fyre med lav trekk var tidligere ganske vanlig. I dag vet vi at slik fyring gir giftige avgasser og en større partikkelforurensning. Skorsteinsfeiermester Jørgen Keis anbefaler derfor alle som fyrrer med ved om å lese om riktig fyringsteknikk på www.mst.dk/Nyheder/Pressemeddelelser/Pressemeddelelsebraendeovn.htm

Vi i redaksjonen burde ha påpekt disse ting i forbindelsen med at vi trykket tipset. Det var en glipp som jeg nå håper at er gjenopprettet.

Arne Øgaard

Ha god trekk i ovnen for å unngå partikkelforurensning.

Fair Trade

„Vi så at den siste utgaven av Pengevirke gledelig nok handlet om forbruk, men ble dessverre skuffet over innholdet,

Det står nesten ikke noe om Fair Trade, en meget effektiv og viktig medisin mot vår tids to store globale onder: fattigdom og klimakrisen, og Norges mest miljøvennlige og rettferdige butikk, nettbutikk og distributør med Skandinavias største utvalg av Fair Trade varer (som også er kunde av Cultura) er ikke nevnt med et ord.“

Slik innleder Per Persson sitt brev til redaksjonen. Vi har tidligere presentert hans butikk i Storgata i Oslo og vi hadde et temanummer om Fair Trade i 2. 2008. Vi er selvsagt enig med ham at når det gjelder forbrukervalg, så er det også viktig å vite mest mulig om vilkårene til de som produserer varene og å støtte de produksjons- og handelsformene som i minst mulig grad utbytter arbeiderne.

I vårt samfunn er det liten diskusjon om hva som er en riktig pris. Ideelt sett bør vi betale den som produserer en vare så mye at han eller hun kan opprettholde den samme levestandarden som oss. Hvis vi betaler mer så gir vi produsentene en gave, og hvis vi betaler mindre så gir de oss en gave. I dagens system vet vi at mange fattige tvinges til å gi oss gaver ved at de ikke har noe alternativ til å arbeide for en skammelig lav lønn.

I et komplekst system med flere handelsledd kan vi si at en vare både kan bli for dyr og for billig. De som arbeider med å produsere varen får for lite, mens bedriftseiere og handelsledd ofte får for mye. Å arbeide for innsikt i prisdannelsene og for at denne skal skje mest mulig rettferdig er derfor et viktig ledd i arbeidet for en mer rettferdig verden. I dagens Fair Trade organisasjoner finnes det bestrebelser i riktig retning.

Dette er temaer som vi helt sikkert vil skrive mer om i kommende nummer av Pengevirke.

Arne Øgaard

Fairtrade er en effektiv medisin mot fattigdom og klimakrise, sier Per Persson i Friends Fairtrade.

Med heklenål som våpen i miljøkampen

Av Jannike Østervold, foto: Gentle Actions / Aurora Passero

En høstettermiddag i Oslo sitter rundt 25 kvinner med garn og heklenål på Kunstnernes Hus og hører en marinbiolog fortelle om de enorme korallrevene langs norskekysten og i andre deler av verden. Bilder av de vakre korallrevene settes opp mot bilder av noe som best kan sammenlignes med undervannsrørken – havbunnen etter at trålerne har vært der. Norge har verdens største forekomst av kaldtvannskoraller, men så mye som 30–50% av disse kan være ødelagt. Korallrevene har et rikt arts mangfold, og de er viktige som oppvekstområder for fisk.

Deretter vises et foredrag av Margaret Wertheim fra Institute for Figuring, som forklarer geometrien i korallene og forteller hvordan dette er nesten umulig å modellere med en datamaskin, men at det lar seg gjøre med heklenål og garn. Så er det klart for egeninnsats med heklenålen, for å lage et bidrag til kunst og miljøprosjektet *Gentle Actions*, som står bak *The Oslo Reef*.

Institute For Figuring (IFF) i Los Angeles arbeider for å fremme forståelsen av de poetiske og estetiske dimensjonene av vitenskap, teknologi og matematikk, gjennom foredrag, utstillinger, bøker og nettsted. Initiativtaker Margaret Wertheim

Les mer om The Hyperbolic Crochet Coral Reef:
www.crochetcoralreef.org
Institute for Figuring: www.theiff.org
Intervju med Margaret Wertheim kan høres på
www.TED.com

Fra bekleworkshop i Kunstnernes Hus i Oslo

vil gjennom sitt korallrevprosjekt dele noen av verdens mest kompliserte matematiske modeller med vanlige mennesker.

Det hyperbolske heklede korallrevet er et prosjekt som kombinerer matematikk, marinbiologi, håndverk og dugnadsarbeid – en reaksjon på den globale oppvarmingen og det stadig voksende problemet med plastsøppel i havene. Det er et kollektivt samarbeidsprosjekt som er åpent for alle som vil delta, og initiativtakerne håper på å få med representanter fra så mange land som mulig.

Det første 'satellitt-revet' ble laget i Chicago i 2007. Etter det har det spredt seg ut av USA og til blant annet Australia, Japan, England, Latvia, Sør Afrika – og nå også til Norge, i forbindelse med utstillingen *Gentle Actions* i oktober/november i Kunstnerens Hus i Oslo.

Margaret Wertheim forteller i et intervju på TED.com at de nå også har begynt å lage *The Toxic reef*, som hun beskriver som den onde fetteren til det heklede korallrevet. Det er nemlig laget utelukkende av plast, som en protest mot den voldsomme forsøplingen av havet.

Margaret Wertheim ser også prosjektene som et uttrykk for feminisme på sitt beste, at kvinners kunnskaper og ferdigheter blir verdsatt og får plass i det offentlige rom.

Det originale heklede korallrevet fra Los Angeles vises nå i Smithsonian National Museum of Natural History in Washington, DC.

The Oslo Reef

Erfaringer med Teori U som innovasjonsverktøy

Nå har de første bøkene med danske erfaringer med den banebrytende innovasjonsmodellen Teori U begynt å dukke opp. Bøkene gir et nyttig innspill til det praktiske arbeidet med innovasjon ut fra et helhetlig og bærekraftig perspektiv

Av Henrik Platz

Teori U handler kort fortalt om at vi slutter å anvende de av våre gamle løsningsmodeller som har skapt klimakrise, finanskriser, sosial ekskludering, fedme, sultproblemer og stress. Vi må åpne oss for en ny bevissthet og lære av den positive og konstruktive fremtid som kommer oss i møte når vi er i kontakt med vår dypeste og innerste essens.

Fortellinger fra U'et

Den første boken – *Fortellinger fra U'et* – av Lone Belling og Thomas Gerstrøm (red.) er en artikkelsamling som bygger på danske psykologer, forskere og konsulenter og deres erfaringer og refleksjoner med å arbeide med Teori U.

Bokens formål er å få frem levende fortellinger gjennom menneskers egne erfaringer og overveielser, så vi selv kan forstå, undersøke og gjøre bruk av inspirasjonen fra Teori U. Dette formålet må sies å være fullt ut oppfylt. *Fortellinger fra U'et* kan derved være en praktisk støtte og en konkret veiledning i å tilrettelegge prosesser med Teori U – både på individuelt nivå, for grupper og for organisasjoner.

Fortellingene i boken favner vidt, fra teoretiske analyser om Teori U til helt konkrete beretninger om hvordan man kan tilrettelegge en dyptgående utviklingsprosess. Forfatterne utfolder så å si sine egne konkrete U-prosesser med følgende refleksjoner og læringspunkter. Bl.a. kobles Teori U til systemisk tenkning og coaching, som har vært toneangivende i organisatorisk læring det seneste tiåret.

Den kreative kraften

I den andre boken, – *Den kreative kraft i innovasjonsledelse* – viser psykologene Thea Mikkelsen og Mette Møller hvordan vi griper tak i de psykologiske aspektene ved Teori U. Boken skal hjelpe oss til å forstå de psykologiske utfordringene og prosessene som settes i gang når vi arbeider med innovasjon og Teori U, slik at vi både behandler deltakerne med respekt og oppnår resultater.

Den kreative kraft i innovasjonsledelse innledes med en overskuelig og lett forståelig beskrivelse av Teori U, hvor dette kobles opp mot psykologiske innovasjonsbegreper, – som den kreative kraft, flow og potensielle rom. Heretter gjennomgår Thea Mikkelsen og Mette Møller Teori U's forskjellige faser og oppmerksomhetsområder kombinert med intervjuer med en rekke av Danmarks førende psykologer og psykoterapeuter og med mennesker som konkret arbeider med innovasjon.

Vekselvirkningen mellom forfatterens forklaring av Teori U og intervjuene med erfarne psykologer, terapeuter og innovatører fungerer godt og gjør boken

levende og innsiktsfull. Essensen av mange års erfaringer og refleksjoner evner å gi leseren næring og å inspirere dem på et dypere psykologisk plan. *Den kreative kraften i innovasjonsledelse* kan derfor varmt anbefales til innovasjonslederen, terapeuten eller forandringsagenten, som vil anvende Teori U i praksis og i dype prosesser.

Note: Teori U er skrevet av den tysk-amerikanske innovasjonsforskeren Claus Otto Scharmer. Boken er oversatt til dansk og utgitt på Forlaget Ankerbus i 2008. Du kan lese Otto Scharmers Executive Summary om Teori U på www.ottoscharmer.com (se "publications"). Sammendraget kan være nyttig å lese før du begynner på de danske erfaringene med Teori U.

Fortellinger fra U'et – Teori U omsat i liv, læring og lederskab. Av Lone Belling og Thomas Gerstrøm (red.), Dansk Psykologisk Forlag 2010, ISBN 978 87 7706 659 7. Boken er utgitt på dansk.

Den kreative kraft i innovasjonsledelse – Teori U's psykologi i praksis. Av Thea Mikkelsen og Mette Møller, Dansk Psykologisk Forlag 2010. ISBN 978 87 7706 632 0. Boken er utgitt på dansk.

Hvem er de nye pionerene?

Hvem vil ikke gjerne være med på bærekraftige prosjekter? Nå kartlegger Tania Ellis i sin nye bok 'The New Pioneers' området hvor bærekraftig business er sentralt. Dette oppnås gjennom sosial innovasjon og sosialt entreprenørskap

Av Niels Johan Jubl-Nielsen

Om vi skal komme oss ut av tvangstrøyen som *den økonomiske vekst-religionen* har påført verden, trenger vi bærekraftige, nytenkende sosiale entreprenører som inspirerer til og som sammen med andre etablerer nye typer fellesskap.

I boken *The New Pioneers* beskriver Tania Ellis det sosiale entreprenørskapet som et nytt økonomisk paradigme, som arbeider for bærekraftighet. Det sosiale entreprenørskap befinner seg ofte i et slags skjæringspunkt eller grenseområde mellom den offentlige, den private og den sivile sektor. I sosialt entreprenørskap sammenfattes disse tre sektorene i en integrert fjerde sektor med miljømessig, sosial og økonomisk verdiskapning, – og gir en tredobbelt bunnlinje.

Boken har to hovedinndelinger. Første del tar for seg innholdet av det nye økonomiske paradigmet, og hvorfor det

har oppstått. Andre del ser på konkrete initiativ med sosiale gründere og pionerer, og hvordan de bereder veien for et ansvarlig og bærekraftig næringsliv. Boken går bredt ut i sin søken etter de nye pionerene. Også egyptiske SEKEM, med mottakeren av den alternative Nobel-prisvinneren Ibrahim Abouleish og Transition Town-bevegelsen får omtale. Derimot kan man savne omtale av kooperative bevegelser i for eksempel Brasil.

The New Pioneers, av Tania Ellis, Wiley 2010. Boken er en oppdatering av "De nye pionerene" fra 2005. ISBN: 9780470748428. Boken er utgitt på engelsk.

Bærekraftighet – fra vårt indre til det globale!

Boken 'Bæredygtig Ledelse – ledelse med hjertet' er resultatet av et pionerarbeid innen ledelse, som kan føre oss i en bærekraftig global retning, organisatorisk og individuelt.

Av Niels Johan Jubl-Nielsen

Bæredygtig Ledelse – ledelse med hjertet er en ny bok utgitt av professor Steen Hildebrandt, Handelshøyskolen i Århus, og direktør, cand. mag. Michael Stubberup. Boken er resultatet av flere års pionerarbeid og er et samspill mellom Steen Hildebrandts organisasjonsteoretiske bakgrunn med fokus på ledelse og Michael Stubberups arbeid med neurovitenskap og utviklingspsykologi.

Boken fokuserer på individuelt, - bedrifts- og samfunnsnivå på hvilken omstilling som skal til for å utvikle en global bærekraftig ansvarlighet, – med fokus på lederen. Utfordringen for lederen består ifølge forfatterne i „å sette bærekraftighet som sin viktigste målsetning, med liv og selvorganiserende prosesser som førsteprioritet.“ Ja, „å utvikle en visjon for en radikalt annen fremtid“. Lederen må evne å se inn i seg selv og kunne relatere seg til et globalt bærekraftighetsperspektiv innen ledelse. Empatien blir i en slik optikk

del av det bærekraftige. „Bærekraftighet (...) handler om å kunne fornemme hvor andre mennesker er, å kunne romme ulikheter, å ha en viss mengde responsfleksibilitet, som både sikrer ens egen autonomi og åpner ens eget system for kontakt og synergimuligheter.“ Bærekraftighet er å kunne gjenkjenne i seg selv en relasjon mellom et bevisst og et ubevisst nivå og „skape samfunn og globale modeller for helhetsorientert ledelse, som sikrer bærekraftig utvikling på globalt, organisatorisk og individuelt nivå“, fortelles det i boken.

Bæredygtig Ledelse – ledelse med hjertet, av Steen Hildebrandt og Michael Stubberup, ISBN: 9788702076523 Gyldendal Business 2010. Boken er utgitt på dansk.

Kom jentene mine!

En utsøkt vakker og gripende bok om dagliglivet på en økologisk gård

Av *Jannike Østervold*

Sanna Törnemann og Anette Tamm har i sannhet gjort et kjærlighetsarbeid. Gjennom 3 år har de tilbragt lange perioder på gården til Nils Drabløs og Gunhild Øigarden, som driver et økologisk bruk i Velledalen i Sykkylven. Gården har rundt 30 kyr av rasen Vestlandsk Fjordfe, en rase som var utrydnings-truet for 20 år siden, men som nå er under oppbygging igjen.

Forfatterne har deltatt i arbeidet, fra melking og spaing av møkk, til snekring og matlaging. De har dokumentert livet på gården i bilder og tekst. Boken er bygget opp rundt årets gang. Hver måned har sitt kapittel. Her er det bildene som spiller hovedrollen, de sier mye mer enn det som får plass i tekstene.

Innimellom står det kanskje et dikt. Bildene er ikke bare fra selve gården, men også fra naturen omkring. Stort og smått. Inne og ute. Snøkrystaller og en gammel regnskapsbok. Den unge, spreke gårdsoksen gjør en innsats for at det skal bli kalver. Katten som blir påkjørt. Trekkspill, regnvær, tåke. Papirarbeid. Nyfødte kalver. En ku som må avlives. Hvilken oksekalv skal få lov til å bli den nye gårdsoksen? 3 store siloer fulle av

„Det skal godt gjøres å ikke leve seg inn i hverdagslivet på gården. Og mellom alt dette er det også mye å lære.“

gårdens gress. Melking og rengjøring. Vasking og skuring hver morgen og kveld. Rydding av søppel og piggråd. Gamleoksen kjøres til slakting. Kugjødset gis tilbake til marken. Vårgale kyr som hopper som kalver. Settepoteter. Vårønn. 17. mai tog. Travle juni, med hovedslått. Gress, planter og fugleliv. Seterliv for kyrne og endelig litt hvile for de tobente. Vakre, gamle trehus. Kyr i morgentåke. Ferskost og melkninger. Lyrefor-mete horn. Maskiner som går i stykker og regn under slåt-ten. Motvillige kyr skal hjem fra seteren. Røde Troll-poteter og fårikål. Store meitemark. Kalvefødsel. Gleder og sorger. Melkefeber. Liv og død. Uro over et nytt hytteområde som tar beiteområder.

Det skal godt gjøres å ikke leve seg inn i hverdagslivet på gården. Og mellom alt dette er det også mye å lære. Om rasen Vestlandsk Fjordfe, om betydningen av at kyrne spiser økolo-gisk silo og friskt gress, om kuas fordøyelse, om meitemark og livet i jorda.

Etter at jeg har lukket boken sitter følelsen igjen, en fortryl-lelse og en glede over at det fortsatt er noen som orker det slitsomme livet som økologiske bønder, som ivaretar tradisjon og kvalitet og har nærhet og kjærlighet til dyrene. Jeg er også glad og takknemlig over de to svenske jentene som tok turen til Norge for å lage denne boken.

Kom jentene mine av Sanna Törnemann og Anette Tamm
Tun forlag ISBN 9788252962171
Boken er utgitt på norsk.

Vi lever på kreditt

Av Lars Pebrson, administrerende direktør i Merkur

Vi har et uttrykk i Danmark som heter 'at betale ved kasse 1'. Dvs kontant oppgjør og ingen faktura i etterkant. Uttrykket brukes som regel i overført betydning. Men også i økonomien er dette et uttrykk for gammeldags sunn fornuft og for soliditeten som ligger i å betale kontant. Ikke desto mindre synes det å være en såre menneskelig foreteelse å foretrekke å utsette oppgjøret til senere.

På det privatøkonomiske planet er det massevis av fristelser som tilbys under mantraet 'kjøp nå, betal senere'. Selgerne vet utmerket at det er mange forbrukere som gjerne vil kjøpe med en gang, men som egentlig ikke har råd til det. De kan lokkes og risikoen kan kalkuleres og innregnes i pris eller i passende høye renter på forbrukslån. Så kan vi gå på julehandel, samtidig som vi betaler på gavene fra 2007, 2008 og 2009.

Så lenge det går, er dette faktisk samfunnsnyttig virksomhet. Produksjon og sysselsetting holdes i gang. Finansministeren smiler og påtar seg gjerne ansvaret for at alt går så bra. Men det ser straks verre ut, når 'kasse 1' ikke lenger kan unngås. Da stopper tilgangen på nye midler, og produksjon og sysselsetting faller tilsvarende.

Dette fenomenet er kjent i alle forbrukersamfunn, men noen land har større legning for kredittkjøp enn andre. Tyskere og japanere sparer, mens amerikanerne i mange år har vært ganske så ubekymrede, og de har lystig svingt sine kredittkort. På andre områder er amerikanere enkle å skremme, men gjeld er de ikke redde for. Vi dansker er for øvrig godt innenfor denne kategorien.

Fascinasjonen for lett adgang til kreditt synes å være noe som følger med stigende velstand. Brasil er en av de nye økonomiske tungvektene med en raskt voksende middelklasse. Og nettopp denne middelklassen har oppdaget hvor behagelig det er å kjøpe på kreditt. Blant Brasils 200 millioner innbyggere er nå mer enn 600 millioner kredittkort i omløp, og hver dag utstedes det 50 000 nye kort.

Også på et felles nivå har vi levet over evne i mange år. Det kan illustreres ved den fristelsen som billig, fossil energi har vært. Vi fikk en klar advarsel under 1970-årenes oljekrise, da det var en gryende oppmerksomhet rundt fornybare energikilder. En liten gruppe pionerer arbeidet ihrdig med å utvikle disse, og enkelte visjonære politikere kunne se potensialet.

President Carter installerte for eksempel solceller på taket til Det Hvite Hus. Men gjennomgående falt vi tilbake til makeligheten, og mange fant det mer passende å lat-terliggjøre pionerene og deres naive ideer om fornybar energi. Reagan fikk solcellene på Det Hvite Hus fjernet, og vi unnlot å investere tilstrekkelig i ny, fornybar energiteknologi. I stedet har vi ubekymret forbrukt fossilt brensel, økt forbruket av oftest unyttige ting og har samtidig slitt ned en stor del av infrastrukturen vår. Vi har så å si overtrukket vår felles naturressurs-kreditt.

Nå står vi med et påtrengende investeringsbehov. Den finansielle krisen og den følgende lavkonjunkturen har skapt enorme hull i statskassene i mange land. Den stadige strømmen av nye lån som blåste opp forbruket er borte nå. Statene må låne enorme beløp, for det er ingen kø ved kasse 1. Vi går til nedskjæringer og utsetter nok engang de nødvendige investeringene. Ingen diskuterer det faktum at der hvor det er en gjeld, er det også et tilgodehavende, – hvor kommer de pengene fra som staten låner?

Disse pengene kommer selvfølgelig mange steder fra, men en viktig kilde er pensjonskassene våre. De har store beholdninger av statsobligasjoner. Vi (skattebetalerne) vil altså heller låne penger av oss selv (pensjonsoppsparerne) enn vi vil betale ved kasse 1. Vi foretrekker å betale renter til oss selv, så vi kan få en større pensjon, som vi kan bruke til å betale renter til oss selv. –Kanskje litt forvirrende, men det føles åpenbart bedre enn å få det overstått ved kasse 1!

En annen kilde er de store, internasjonale virksomhetene. Verdens 1000 største virksomheter skulle angivelig råde over likvider på 3 000 mill. dollar. Men de strømmer heller ikke til kasse 1. Tvert imot forteller de oss med alvorstung mine, at hvis ikke selskapsskatten reduseres vil det gå alvorlig ut over vekst og sysselsetting.

Uansett hvordan vi tilnærmer oss løsninger, innebærer det at kasse 1 åpner. Men dér er det ingen som stiller seg opp. Til gjengjeld er befolkningene skremt og mange mister hodet. Se bare på USA. Det kan bli riktig dyrt, kanskje til og med farlig, å ikke betale i tide ved kasse 1.

Stort utvalg i økologiske
klær til BABY OG BARN!

ULL - silke - BOMULL - BAMBUS

www.trebjørner.no

FAIR TRADE

Samfunnsansvar i praksis

Ved å velge Fair Trade tar du stilling for menneskeverd,
demokrati, bærekraftig vekst og bidrar til sosial og
økonomisk trygghet i den fattige delen av verden.

Friends Fair Trade kan bl.a. tilby

- Skreddersydde gaver til dine ansatte, kunder og kontakter
- Helårs avtaleordning på kaffe, te og snacks

Kontakt oss:
21 38 50 00
info@friendsfairtrade.no
Storgata 36b, Oslo

ISSN 1399-7734/
Online: ISSN 1901-2020

Pengevirke 4/2010

Utgis av

MERKUR

Den Almennyttige Andelskasse
www.merkur.dk

Cultura Sparebank

Et etisk alternativ
www.cultura.no

Redaksjon

Henrik Platz (ansvarlig i Danmark)
hp@merkur.dk

Arne Øgaard (ansvarlig i Norge)
arne.ogaard@steinerskolen.no

Jannike Østervold (sekr.)
jannikeo@cultura.no

Redaksjonell konsulent

Gert Træger, Træger A/S

Layout

Martin Helbo, Pixels & paper

Oversettelse

Trude Holthe Møll, Communicator

Bladet kommer ut

Fire ganger i året. Neste gang mars 2011

Opplag

14.800

Frist

Bidrag til neste utgave kan mailles til
Pengevirke senest 31. januar 2011

Tema neste gang

Læring, utvikling, livsfaser

Trykk

Scanprint A/S

Forside

One World Youth Gathering 2010
Foto: Evelien Schoondergang, Holland

Holdninger og synspunkter som kommer til uttrykk
i de enkelte artikler og innlegg, er forfatterene selv
ansvarlige for. De er således ikke nødvendigvis uttrykk
for redaksjonens synspunkter.

Pengevirke er trykt på RePrint papir, fremstilt
av 50% resirkulerte fibre og 50% cellulosefibre.
Papiret er Svane- og FSC merket.

Blandede Kilder

Produktgruppe fra velforvaltede
skove og andre kontrollerte kilder
www.fsc.org Cert no. SW-COC-001221
© 1996 Forest Stewardship Council

RETURADRESSE

Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Lyst til å leve mer miljøvennlig?

For under 3 kroner i uka kan du abonnere på
Grønn Hverdag magasin - fullt av grønn inspirasjon!

Kun 150,- for 5 nummer (ett år). Du kan også bestille gaveabonnement.
Bestill på www.grønnhverdag.no/magasin eller post@grønnhverdag.no